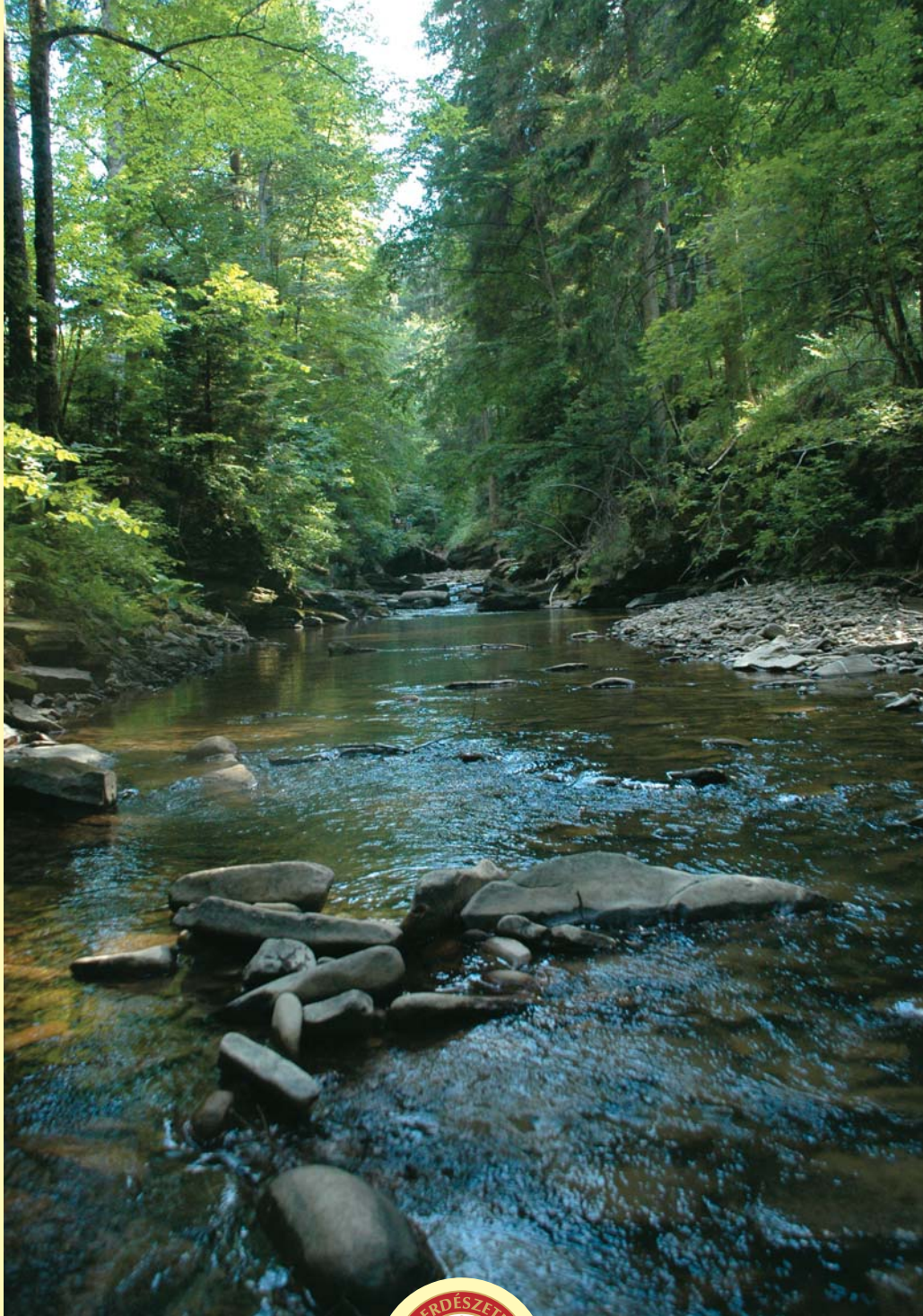

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXLIII. évfolyam • 2008. június

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

Madarak és Fák Napja Budapesten

Az Állatkert Barlang-vetítőjében érdekes filmbemutató tette még csábítóbbá a rendezvényt. A BBC egyik új produkcióját, az „A Föld” című természetfilm készítésének körülményeiről forgatott dokumentumfilmet vetítették.

A reggel óta folyamatosan érkező gyermekeket, iskolai csoportokat és családokat több-állomásos vetélkedővel várták a kitelepült szervezetek, köztük az Országos Erdészeti Egyesület Erdészeti Erdei Iskolai Szakosztálya.

A teszt-feladatlapot hibátlanul kitöltő csoport minden tagja kapott egy ifjúsági természetvédelmi magazint.

Az egyesület sátrát is egymás után állták körül a fővárosi és vidéki iskolai csoportok tanulói, óvodások, sőt még pozsonyi kisiskolások is. A Szabó Lajos szakosztály-titkár által fölvonultatott agancsok, koponyák és egyéb kincsek nagy sikert arattak a gyermekek körében.

A pedagógusok körében elsősorban az erdei iskolákat föl-soroló katalógus volt nagyon népszerű.

Aznap mintegy háromezren látogattak el a Fővárosi Állat-kertbe.

* * *

A Madarak és Fák Napja történetének kiindulópontja egy 1902. március 19-én Párizsban aláírt egyezmény, amely a mezőgazdaságban basznos madarak védelmét szolgálta. Ehhez az egyezményhez az Osztrák-Magyar Monarchia is csatlakozott: a dokumentumot Bécs és Budapest nevében A. Wolkenstein nagykövet látta el kézjegyével. Ugyanebben az

évben Chernel István ornitológus már meg is szervezte az első magyarországi Madarak és Fák Napját. Négy évvel később, 1906-ban – Herman Ottó javaslatára – Apponyi Albert gróf, a korabeli idők vallás- és közoktatásügyi minisztere már arról rendelkezett, hogy az ország iskoláiban évente egy napot a madaraknak és a fáknak kell szentelni. Ezt a napot hagyományosan május elején szokás tartani, 1994 óta pedig külön rendelet jelöli ki május 10-ét a Madarak és Fák Napjaként.

Kép és szöveg: **Zétényi Zoltán**

Alkotótábor Gyarmatpusztán

Immár hagyomány, hogy minden évben meghívásos alapon festőtábort szervez a Pilisi Parkerdő a gyarmatpusztai vadászházban. A meghívott – többnyire vadásztémát festő – autodidakta résztvevők egy hétig élvezik a részvénytársaság vendéglátását. Nincs más dolguk, mint festeni, kinek, kinek tehetsége szerint. Az utolsó napon az alkotókat felkeresi *Zambó Péter* vezérigazgató, és megszemléli az alkotásokat, majd mindenkitől kiválaszt egy képet, amelyik a vadászház falát díszíti majd. (A vadászház udvarán gr. Sándor

Móricz, az „ördöglovas” gyönyörűen felújított emlékművét csodálhatjuk.)

A fő szervezőtől, *Ignác Magdolnától* kaptam meghívást, az ezévi „termés” bemutatójára. Mint mondta, ilyenkor nemcsak egymás technikáját ismerik meg jobban, hanem a barátságok is elmélyültebbek lesznek. Egyben felhívta a figyelmet egy nemrég megjelent DVD-re, melyet a gemenci szarvasbőgésről és vaddisznóhajtásról készített a Natura Bt. (Érdeklődni lehet a 20 462 3867-es mobil telefonszámon.)

Kép és szöveg: **Pápai Gábor**

A harmadik oldal

Az Erdészeti Tudományos Intézet megalapítása óta eltelt 110 év alatt bebizonyosodott, hogy a kutatás jelentősége kiemelkedő a társadalmi és gazdasági fejlődés, valamint a természeti környezet kibívására adott válaszok megtalálásában.

Éppen ezért, az erdőgazdálkodóknak fokozottabban kell a jövőben támaszkodniuk az erdészeti ágazat egyetlen, főbivatású kutató-fejlesztő intézményének munkájára és törekedni a vele való mind szorosabb együttműködésre. Az erdészeti ágazatban csak akkor lehet sikeres az innováció, ha a kutatás új, a gyakorlatban is hasznosítható ismereteket hoz létre, ha azok érthető formában közvetlenül, vagy az oktatáson és a szaktanácsadó bálózaton keresztül eljutnak a gyakorlathoz, illetve ha ott kellő fogadó-készség van az új ismeretek bevezetésére, alkalmazására.

Az Erdészeti Tudományos Intézetben a még fellelhető szakszemélyzet igen nagy erőfeszítéssel küzd, hogy a rábízott és elvárt feladatokat teljesítse. Eközben az intézet léte, túlélése veszélyben van. Bízunk abban, hogy az eddig létrehozott értékeknek, a megmentett szellemi és anyagi erőforrásoknak lesz még kibontakozási lehetősége, lesz még létjogosultsága a racionális fejlesztésnek.

A fejlődés legnagyobb gátja a tartamos erdőgazdálkodás, ezen belül az erdészeti kutatás kellő ismertségének hiánya és alacsony társadalmi elismertsége. A meglévő és az optimális tudásbázis között a kényszerű létszámleépítések miatt jelentős a különbség. Igen csekély az intézet alapfinanszírozása is, ez a szükséges működési költségek mindössze 30%-a.

Ilyen körülmények között az erdészeti kutatás csak abban az esetben fog tudni megfelelni az új szakmai kibívásoknak, ha az „intézményi egzisztencia” nem évenkénti ciklusokhoz igazodik, hanem, az erdőgazdálkodás sajátosságainak megfelelően, lényegesen hosszabb időre kiszámíthatóan tervezhető.

Az erdészeti ágazat még elegendő és megfelelő szellemi erővel rendelkezik, ezért képes megújulni, gazdaságilag erősebbé válni, és a hazai és nemzetközi elvárásoknak egyaránt megfelelni. Ez azonban csak abban az esetben teljesülhet, ha a politikai és gazdasági döntéshozók, valamint az erdészeti gyakorlat is elismeri, kellő mértékben honorálja azt a szellemi tőkét, azt a fejlesztési potenciált, amit a kutatási tevékenység az eredményes működéshez igényel.

Dr. Fűbrer Ernő,
az ERTI főigazgatója

Tartalom

Solymos Rezső: Az erdészeti kutatás ünnepnapjára	170
Katona Csaba: A Veres-erdő százados fái	175
Csóka György: Természetes és fenntartható	177

Bagyura János, Fidlóczki József,
Szitta Tamás, Prommer Mátyás:
Kerecsensólyom-védelem az
Európai Unió támogatásával ..... 178 |

Bűnevác Győző: Természetkímélő előhasználat	179
Nagy László: Erdészeti mérőállomás-hálózat	180
Szakács László: Pusztulás után felújítás.....	183

Kaán Károly vetélkedő
Mezőtúr 2008..... 184 || Kaán Károly örök érvényű öröksége ..... | 186 |

Vendéglátó a Mecseki Erdészeti Zrt.	187
Feiszt Ottó: Sójaj és fohász Fekete Istvántól	188

Jegyzőkönyv-kivonat	190
125 éves az erdészeti szakoktatás Ásotthalmon	193
A Műszaki Egyetem elnevezése története folyamán	194
Pedroni Emma Anna: Faragott térelválasztó pompázott egykor a műegyetemi könyvtár aulájában	195
Sztracha János: Visszaemlékezés a soproni diákévekre I.	196
Kollventz Ödön: Hihetetlen, de igaz történetek	197
Vendéglátó a szenioroknál.....	199
Elhúzódó akácvirágzás a Nyírségben	200

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXLIII. évfolyam 6. szám (június)

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: HARASZTI GYULA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bartha Dénes, Detrich Miklós, Lengyel László, Puskás Lajos, Sárvári János.

SZERKESZTŐSÉG: 1027 Budapest, Fő u. 68. Telefon: 201 62 93, fax: 201 77 37 • Mobil: 06 30 97 15 255 • e-mail: erdlap@mtesz.hu
www.erdeszetilapok.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1027 Budapest, Fő u. 68. • FELELŐS KIADÓ: DR. PETHŐ JÓZSEF elnök

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2008. június 02.

ISSN 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Ojtozi csendélet. Fotó: Pápai Gábor

Az erdészeti kutatás ünnepnapjára

Az erdészeti kutatás kezdetei

Az erdészeti kutatás, kísérletezés érzékelhetően a 18. században kezdődött, amikor az erdők igénybevétele, az erdei termékek, elsősorban a fa iránti igény rendkívüli mértékben megnövekedett. Elsősorban nemzetközi, főleg európai viszonylatban kezdték el sürgetni az erdővel kapcsolatos ismeretek bővítését, a megoldandó feladatok teljesítését szolgáló kutatásokat. Már a 18. században Németországé volt a vezető szerep. A 19.

században az erdészettudomány fejlődését a természettudományi új ismeretek alapozták meg. Az egyes német államok erdészeti kísérleti intézményeket létesítettek, amelyek 1872-ben létrehozták a Német Erdészeti Kísérleti Állomások Szövetségét. Ennek is köszönhető, hogy 1892-ben Eberswaldeban megalakult az Erdészeti Kutatóintézetek Nemzetközi Szövetsége: a IUFRO (International Union of Forestry Research Organisation), amelynek első

tagjai a Német Erdészeti Kísérleti Állomások Szövetsége, valamint Svájc és Ausztria voltak.

Az erdészeti kutatás kezdetei Magyarországon is a 18. század közepére tehető. Jelentős hatással volt erre az, hogy ebben az időben a hazai igények mellett az erdészeti kutatás nemzetközileg is fellendült. 1875-ben már a bécsi (Mariabrunn) erdészeti kutatóintézet is megkezdte működését. Ennél jóval előbb, 1758-ban az egykori selmechányai Bányatisztképző Iskolán elrendelték az erdészet oktatását, amelyhez szerény mértékű kutatás is kapcsolódott. Az 1808-ig terjedő időszak után pedig létrehozták a Bányászati Akadémián az erdészeti tanintézetet. Ez egyúttal az erdészeti kutatás kiszélesítését is jelentette, bár akkor még nem igényelték a természettudományilag megalapozott erdőművelési kutatásokat. A fakitermeléseké, a fakeskedelemé volt az elsőbbség. A szakemberek egyre világosabban látták az erdészeti kutatás megszervezésének haszthatatlan voltát. Erről *Fekete Lajos* főiskolai tanár tartott elsőként előadást az Or-

szágos Erdészeti Egyesület (OEE) 1874. évi kalocsai közgyűlésén. Az OEE 1874-ben és 1896-ban tartott közgyűlésén állást foglalt az erdészeti kísérletügy megszervezése mellett.

Az 1893-ban Mariabrunnban tartott IUFRO kongresszus – amelyen magyar küldöttség is jelen volt – számottevő szervezeti és kutatás-tematikai változást is hozott Európában. Ekkor javasolták az erdei „fanemek” elterjedésének a vizsgálatát. 1896-ban Magyarország is

bekapcsolódott ezen téma kutatásába, bár még nem volt a IUFRO tagja. Ezt tekinthetjük erdészetileg az őshonos fajok kutatása kezdeteinek. A 19. század második felében nem a biológiai jellegű, hanem az erdészeti műszaki létesítményekkel (utak, hidak, vasutak, vízi létesítmények, gátak, gerebek stb.) kapcsolatos kutatási feladatok kerültek inkább a figyelem előterébe.

1893-ban *Vadas Jenő* selmechányai erdészeti akadémiai tanár – az erdészeti kísérletügy alapjainak megteremtője és kibontakoztatója – azt javasolta a hazai erdészeti kísérletekkel kapcsolatosan, hogy amíg külön intézet nem létezik, a selmechányai akadémia legyen az erdészeti kísérletek központja. Javaslati között az erdőművelési kutatás kiemelt helyen szerepelt.

Ez a témakör gyakorlatilag a második világháborúig a magyar erdészeti kutatás vezérfonala maradt és napjainkban is időszerű. Az Országos Erdészeti Egyesület 1896-ban tartott közgyűlésén *Vadas* az Erdészeti Kísérleti Állomások feladatát ismertette, amely híven tükrözi az akkori idők szemléletét: „Önálló

kísérletekkel, az okszerű erdőgazdálkodásnak biztos alapot teremteni, vagyis útmutatást adni arra nézve, hogy miképp kell különböző talaj- és éghajlati viszonyok között a legértékesebb erdőt nevelni.”

Az erdészeti kutatás beindítása

A szervezett hazai erdészeti kutatás beindítására vonatkozó törekvéseket végül is siker koronázta. 1897. december 31-én megjelent a földművelésügyi miniszter

rendelete az erdészeti kísérleti állomások létesítésével kapcsolatban. Az alapító rendelet szerint a kísérleti állomásokon folyó kutatásoknak elsősorban a gyakorlati erdészetre közvetlenül hatással levők kísérletekre kell kiterjednie. 1898-tól 1919-ig *Vadas Jenő* volt az igazgató. Neki köszönhető a szervezet létrehozása és a kutatások szervezett beindítása. 1899-ben Ő alapította az első hivatalos erdészettudományi kiadványt „Erdé-

zeti Kísérletek” elnevezéssel, amely 1949-től az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) és a Műegyetem Erdőmérnöki Osztályának közös kiadványaként szerepelt. A tudományos folyóirat folyamatosan jelent meg az első világháború végéig. 20 esztendő erdészeti kutatásainak kiváló krónikása volt. Jelenleg „Erdészeti Kutatások” címmel – mint utód – az ERTI kiadványaként évente jelenik meg.

Az erdészeti kísérleti állomások az első világháborúig főleg a természetes erdőfelújítások és a gyérítések, valamint a szaporítóanyag-termelés és a külföldi fafajok termesztése, továbbá a meteorológiai, a fenológiai és a talajvíz témák kutatásával foglalkoztak. A felsorolt témák ma is időszerűek. A selmeci Akadémia tanárai részt vettek ezekben a kutatásokban. Ők alkották a kutatói bázist. A jelen korban sokszor szóba kerülő „kutató egyetem” csírái voltak ezek az erdészetben. Gyakorlatilag a kísérleti állomások működése az akadémiai tanárok aktív közreműködésével bontakozott ki. A „haszonelvűség” a kutatásban és az oktatásban egyaránt jelen volt. A kutatás elősegítette az erdőkből származó jöve-

* Erdőmérnök, akadémikus, ERTI

delem növelését és ugyanakkor hozzájárult az erdei túlhasználatok megfékezéséhez. A több és értékesebb fa megtermelése érdekében egyre nagyobb területen váltották fel az őshonos elegyes faállományokat a gyorsabban növekvő fenyők, főleg a lucfenyő. Ezek termesztésének a kutatása viszonylag gyorsan haladt előre. A gazdasági érdekek meghatározták a kutatási témaválasztást is. A magyar erdészeti kutatás hamarosan nemzetközileg is elismertté vált. Ennek egyik bizonyítéka, hogy 1914-re már Magyarországon tervezték megtartani az Erdészeti Kísérleti Állomások Nemzetközi Szövetsége (IUFRO) kongresszusát. A háború kitörése akadályozta meg a jól előkészített nemzetközi rendezvény lebonyolítását.

Erdészeti kutatás a két világháború között

Trianon az erdészeti kutatásban is jelentős változásokat okozott. 1919-ben a központi erdészeti kísérleti állomást a Bánya- és Erdőmérnöki Főiskolával együtt Sopronba költöztették. 1922-ben meghalt Vadas Jenő, az addigi igazgató, akinek *Roth Gyula*, a Főiskola Erdőművelési Tanszékének a vezetője lett az utóda. A 7,3 millió ha-ról alig 1,2 millió ha-ra csökkentett erdőterület, az éhség és a szegénység egyaránt új erdészeti politika megfogalmazását tette szükségessé, amelynek a következményei részben a kutatás tartalmában és főleg anyagi támogatásában is megmutatkoztak. A kutatás legfontosabb témája a természetes erdőfelújítás, a gyérités és főleg az Alföld fásítása volt. Az ország erdőterületének növelése, a fátlan Alföld erdősítése, fásítása központi törekvéssé vált. Az alföldfásítást kívánták elősegíteni azzal, hogy 1926-ban létrehozták a püspökladányi szik kísérleti és 1931-ben a kecskeméti homokfásító kísérleti telepet. Ezen törekvések eredményességének azonban gátat vetett a szegénység, a kedvezőtlen gazdasági helyzet. Annak bizonyosságául, hogy a tudományos munka nem kapott kellő támogatást, és ez ellen a legkiválóbb erdészek is felszólaltak, érdemes idézni *Fehér Dániel* erdészprofesszornak az 1926. évi országos természettudományi kongresszuson elhangzott gondolatait, amelyeket napjainkban is érdemes megiszívlelni: „...pirul az arcom, ha látanom kell elmaradottságunkat a külföld tudományos munkásságával szemben. Ott is vannak legyőzött államok... akik nagyon jól tudják, hogy az elveszett anyagi javak pótlása mindig lehetséges lesz, de az elveszett kultúrfölény egy

nemzet süllyedését, szellemi életének a dekadenciáját és tekintélyének a hanyatlását jelenti.” Egy 1936-ból származó erdészeti híradás szerint: „az erdészeti kísérleti állomás költségkerete az utolsó három év alatt a felére csökkent, úgy hogy működését nem hogy fokozni, de az addigi nívón sem tudja tartani.”

A súlyos nehézségek ellenére produkált a hazai erdészeti kutatás nemzetközileg jelentős eredményeket. Ennek az elismerését is jelentette, hogy az 1914-re tervezett IX. IUFRO Kongresszust és a II. Erdészeti Világkongresszust 1936-ban Magyarországon tartották. Ennek sikere érdekében az erdészeti kutatás támogatója javult. Több erdőmérnököt helyeztek át a kísérleti állomásra. Ez lehetővé tette a kutatómunka bővítését. Vitathatatlan, hogy ezek a kongresszusok az erdők felé fordították a társadalmi figyelmet is. A szakszerű erdőgazdálkodásnak, a tudományosan felvértezett erdészeknek átmenetileg megnőtt a becsülete. A kedvezőtlen helyzet azonban a kongresszust követően megismétlődött, a kutatásba átirányított erdőmérnököket ismét máshova helyezték. Ilyen viszonyok között vette át *Magyar Pál* 1941-ben a soproni kísérleti állomás vezetését. Ezen időszakban az anyagi támogatás és kutatók hiányában az itt folyó erdészeti kutatás minimálisra csökkent. A kísérleti területek felvételére nem állt rendelkezésre még a kiküldetési költség sem. Sajnos az erdészeti kutatás helyzete, támogatottsága ehhez a 21. század kezdetén is sok hasonlóságot mutat.

A nemzetközi szintű együttműködés nemcsak a századfordulón, hanem a két világháború között is jelentősen elősegítette a magyar erdészeti kutatást. Az egykori vezetők, élükön Roth Gyula professzorral – aki az 1936. évi IUFRO és az Erdészeti Világkongresszus fő szervezője volt, akit a IUFRO elnökének választottak – számottevő támogatást reméltek a nemzetközi kapcsolatoktól. Reményeik egy része realizálódott. 1936 augusztusában a IUFRO, szeptemberében a II. Nemzetközi Erdészeti Kongresszust eredményesen lebonyolították. Ezzel kapcsolatosan indokolt arra is utalni, hogy ebben az időszakban kiváló erdészprofesszoraink minden lehetőséget megragadtak a kutatás helyzetének a javítása érdekében. A kongresszusok előtt Fehér Dániel emlékiratban fejtette ki, hogy „lehetetlen lesz 1936-ban a mostani kísérleti állomásunkkal a nem kielégítő primitív és az erdészeti kutatás mai színvonalának

már meg nem felelő szervezetével és teljesítőképességével a világ közvéleménye előtt kiállnunk.” Érdemes itt egy pillanatra megállni azért is, mert a II. világháborút követően az ezredfordulóig a magyar erdészeti kutatás a korábbiakhoz hasonlóan sokat profitált a IUFRO-val való együttműködés eredményeként. A IUFRO-t kormányzati szinten is elfogadták a nemzetközi együttműködés legfontosabb szervezetének, amely a magyar erdészeti kutatók számára a külföldi kapcsolatok terén a legtöbbet nyújtotta. Ezenkívül főleg az erdészeti világkongresszusok jelentették a magyar erdészeti kutatás vezetői számára a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésének a legnagyobb lehetőségeit.

Az említett magyarországi erdészeti kongresszusok jótékony hatása hasznos volt, de a fellendülés sem az erdészeti kutatásban, sem a gyakorlatban nem maradt „tartamos”. A tudományos kutatás szerény mértékű támogatása nem tette lehetővé az erdő életének kellő mértékű tanulmányozását, a fatermes menynységi és minőségi növelését, az erdei termékek kémiai és mechanikai feldolgozását szolgáló kutatásokat – amint erre annak idején Roth Gyula több esetben rámutatott, akinek a szerepe évtizedeken át meghatározta a hazai erdészeti kutatást. Ezért is foglalkozunk bővebben Roth állásfoglalásaival és az általa vezetett kutatásokkal. A gazdasági követelményeknek megfelelően kellett a kutatási témákat megválasztani, amelyre egyébként is szűk lehetőség volt. Itt célszerű ismételtelen utalni arra, hogy a II. világháború után is az aktuális gyakorlati problémák kutatása kapott elsősorban nagyobb támogatást az ágazat területén. Általában mindenkor jellemző volt, hogy maguk az erdészeti kutatás illetékesei vizsgálták az erdészeti kísérletügy helyzetét és szervezeti felépítését.

Az anyagi és erkölcsi támogatáson túlmenően a mértékadó, döntésre jogosult személyiségek szerepe az erdészeti kutatásban és gyakorlatban mindenkor érezhető volt. Ennek is köszönhető, hogy a 20. század első felében a természetes felújítási és a gyéritési kísérletek kapták a legnagyobb figyelmet. Roth álláspontja szerint a nevelővágásokkal az erdő minőségének javításán túl számottevő többletfa hozhat az ország, miként ez áll a természetes felújításokra is, amelyekről költségmegtakarítást is remélt. 1920-ban a magyar erdészeti kísérletügy legfontosabb feladatait Roth foglalta össze. Ez lett a továbbiakban irányadó.

Érdeemes a Roth által javasolt kutatási feladatokon elgondolkodni, és rámutatni arra, hogy a magyar erdészeti kutatás legjobbjai már egy jó évszázada megfogalmazták a legfontosabb kutatási témákat. Ezek számottevő része szerény vagy semmilyen támogatást nem kapott.

A II. világháborúig végzett kutatások az ismertetett problémák, a kellő támogatottság hiányának ellenére számos témakörben jártak nemzetközileg is figyelemre méltó eredményekkel.

Külön érdemes értékelni a természetes felújítási kísérleteket. A természetes felújítás gyakorlati alkalmazása a magyarországi erdőgazdálkodás állandó törekvése volt, és az napjainkban is. Bizonyosra vehető, hogy a jövőben a jelentősége tovább növekszik. A témával kapcsolatos módszeres kísérleteket Roth Gyula 1905-ben fenyőállományokban kezdte el, majd Trianon után lombos faállományokban folytatta. Ennek a jelentőségét fokozta az 1920-ban kiadott erdőrendezési utasítás, amely szakítani kívánt a régi tarvágásos üzemmóddal. A szálaló vágásos eljárásra Kaán Károly hívta fel a figyelmet 1903-ban. A diósgyőri kincstári erdőbirtokon történt természetes felújítások első eredményeit már 1930-ban közölték. Kisebb-nagyobb különbségekkel kiala-

Kozma László **Magyar erdők**

Fenyőlombok és tölgyek, hársak
Zúgnak, zúgnak a magyar erdők
És üzennek az elmúlásnak.

Hófelhőben viharzó sorsnak
Ezt üzenik a magyar erdők:
Rügyeznek, élnek és dalolnak.

Törhetik barbár, vad csapások,
Mert megújul a magyar erdő.
Eddig minden csapást kiállott.

És ezt zúgta a lombok zöldje:
A hegyeken át ezer karral,
Meghajló ággal fogjunk össze.

És nem ver le a vész, ha támad.
Ezt üzenik a magyar erdők
Zöld levéllel a pusztításnak.

Kálváriás ösvényen járok
És hallgatom az erdő hangját,
A megújuló imádságot.

S látom: míg bíbor sugarat szór
A bukó nap, a téli alkony, -
Hajtás fakad a holt avarból,
És madár kiált messze hangzón.

kultak az országban a helyi fokozatos felújító vágások (Sárvár Farkaserdő, Bakony, Sátorhegység). Ezek biológiai és technikai vonatkozásait a kísérletekkel kívánták tisztázni. Annak ellenére, hogy a természetes, magról való erdőfelújítást hivatalos és magánszervek hosszú évtizedek (legalább két évszázad) óta szorgalmazták, és napjainkban is egyaránt vezértémája a kutatásnak és a gyakorlatnak, mégsem sikerült mindaddig a kívánt mértékben és minőségben elterjeszteni.

A II. világháborúig végzett kutatások között az *alföldfásítási* kísérleteket külön érdemes kiemelni. Az erdőterület növelése és a faínség csökkentése és nem kevésbé a homok- és a szikes talajok hasznosítása, valamint a környezeti tényezők javítása miatt a fátlan alföld erdősítése az erdőben szegény országban elsőrendű feladat volt. Ezt szolgálta az 1920-ban alapított kecskeméti homokfásítási kísérleti, és az 1924-ben alapított püspökladányi kísérleti telep.

A *fafajmegválasztás* témája már a 19. században is foglalkoztatta a magyarországi szakembereket. Az „akáckérdés” több, mint egy évszázada szolgál szakmai viták témájául. Bár nem őshonos fafaj, megtelepítése után hamarosan már nemzetközileg is „magyar fa”-ként emlegették. A fafajpolitikai kérdések között éppúgy, miként a kutatási témák sorában, az ezredfordulón is központi helyet foglal ez a jelentős „hazai” fafaj.

Az erdők fatermésének, az élőfakészlet, a fanövedék alakulásának a meghatározása, ezek minőségének javítása, mennyiségének gyérítések útján való növelése már a 18-19. században is a kiemelt kérdések között szerepelt. A „Korán, gyakran, mérsékelten” elv fokozatosan felváltotta a régebbi irányelveket, amelyek értelmében csak az elszáradt, beteg fákat termelték ki a gyérítések során, hogy a koronák záródása fennmaradjon. A gyérítési kísérleteket főleg német mintára (*Hartig, Heck, Kraft* stb.) Roth professzor vezetésével Magyarországon is elkezdték.

Fatermési kutatások keretében *hazai fatermési táblákat* az első világháború előtt nem szerkesztettek. Hazánkban a második világháborúig főleg német fatermési táblákat használtak. 1933-ban *Fekete Z.* az Alföldön akác fatermési próbaterületeket létesített, akácra és tölgyre fatermési táblákat szerkesztett. Ebben az időszakban dolgozták ki a mintaterületek felvételének és a fatermési, valamint a fatömeg-táblák szerkesztésének a metodikáját.

Az erdővédelem kutatására az Erdészeti Kutató Intézetnek nem volt számottevő lehetősége. Az Erdőmérnöki Főiskola illetékes tanszékei természetesen foglalkoztak az erdővédelem átfogó és részletkérdéseivel, amennyire ezt idejük és az anyagi támogatás lehetővé tette.

A második világháborúig folytatott magyarországi erdészeti kutatások eredményei arányosak voltak ezen kutatások támogatásának igen szerény mértékével. A kutatásban alkalmazott szakemberek buzgalma és hozzáértése azonban sok esetben lehetővé tette a támogatásokat jóval meghaladó eredmények elérését.

A II. világháborús évek idején az erdészeti kutatás gyakorlatilag szünetelt. *Magyar Pál* professzor törekedett a minimálisra zsugorodott előfeltételeket hasznosítani. A gyakorlat gondja abban az időben nem az erdőfejlesztés, a kutatás támogatása és eredményeinek hasznosítása volt. A háború súlyos károkat okozott az erdőkben is. Ekkor csak az lehetett a kutatás feladata, hogy a kísérletek dokumentumait mentse és a korábbiakat megőrizze.

Az ismertetett kutatási eredmények és a gyakorlati tapasztalatok hasznosítására szélesebb körben akkor került sor, ha az erdőtulajdonos érdekeinek a megvalósulása, elsősorban jövedelme ezáltal kedvezően alakult. Az érdekek, a szakértelem, az erdészettel kapcsolatos jogszabályok betartása és még több kisebb-nagyobb tényezőnek összhatásaként alakult a magyarországi erdők állapota, stabilitása, minősége és produktivitása olyanná, amelyet a második világháború után, mint örökséget vett át a magyar erdészettársadalom, majd az erdészeti kutatás, hogy egy újabb időszakot indítson el gyökeresen megváltozott helyzetben a magyarországi erdőgazdálkodás, a magyar erdészeti kutatás és oktatás történetében. „A múlt öröksége” sem az erdők állapotát, sem az erdészeti kutatás helyzetét tekintve nem volt a jövőre nézve biztató. Az erdészeti kutatás szünetelt.

A második világháború utáni erdészeti kutatás

Az erdők 90%-ának államosítása és lehetőség szerint egy tömbben való meghagyása, feldarabolásuk meggátolása nemcsak erdőgazdálkodási, hanem erdészeti kutatási szempontból is számos előnyt ígért. Erre a korábbi évtizedekben *Kaán Károly* és *Fekete Zoltán* is utalt, amikor az erdészeti kísérleteket

szorgalmazva állást foglalt emellett, hogy a hosszú időtávot igénylő erdészeti kísérletek állami tulajdonú erdőkben hozhatják meg a tőlük várt eredményeket. A félreértések elkerülése végett természetesen hangsúlyozzuk azt, hogy az ígéretes helyzet sem a politikai, sem társadalmi és más gazdasági tényezőkre nem vonatkozott. Ennek értékelése azonban nem a jelen írás feladata.

A második világháború súlyos károkat okozó időszakát követően a Magyar Állami Erdészeti Kutató Intézet két soproni albérleti szobában kezdte el működését. A kezdeti fő feladat az Intézet megmentése volt. 1947 szeptemberében az Intézetet a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek Központjához helyezték. *Magyar Pál* a Műegyetem Erdőmérnöki Karán lett az erdőművelés tan professzora, helyét *Bokor Rezső* foglalta el. A további feladat olyan javaslatok kidolgozása volt, amelyek a háborús károk után segítenek a magyar erdőgazdálkodást felvirágoztatni, az ország faellátásának megoldását, a további erdőpusztítás megakadályozását, új csemetekertek létesítését és az erdei munkásképzést. Kiemelt hangsúlyt fektettek a gyakorlati munkára!

Az 1899-ben alapított „Erdészeti Kísérletek” c. tudományos folyóiratot 1947-48-ban ismét megindították. Mintegy 60 külföldi folyóirattal léptek cserekapcsolatba. A mostoha kezdeti körülmények ellenére viszonylag gyors egymásutánban születtek meg az intézeti munka eredményei.

Az erdészeti kutatás, a főhivatású hazai Erdészeti Kutató Intézet, valamint az erdészeti felsőoktatás (Akadémia, Főiskola, Egyetem) között mindenkor gyümölcsöző volt a kapcsolat. Már az alapító okirat kimondta, hogy: „A központi kísérleti állomás az erdőakadémia tanáraival és tanársegédeivel közvetlen érintkezésben áll...” Az együttműködésnek kedvezett az is, hogy székhelyük a II. világháború végéig azonos volt (Selmec, Sopron). 1892-ben a selmeci erdészeti akadémia új épületében kapott helyet a központi kísérleti állomás is. Sopronban már önálló épülettel rendelkezett. Talán az erdészeti kutatás egészére – még a harmadik évezred fordulójára is – jellemző volt *Vadas Jenőnek*, az akadémia tanárának és a kísérleti állomás egy személyben volt vezetőjének a tragikuma: Meg kellett érnie a tudományos kutatás laboratóriumainak, a hazai erdőségekben létesített kísérleti területeinek az elvesztését, az „Erdészeti Kísérletek” megszűnését, amelynek az utolsó XX. évfolyama 1918-ban jelent meg, amelynek az ismé-

telt kiadására Fekete Zoltán javaslatára 1926-ban a főiskola és a kutatóintézet közös tudományos folyóirataként kerülhetett sor. Ezek a szomorú gondolatok részben ráillenek a harmadik évezred fordulójára – amikor az erdészeti kutatás történetének egyik legsanyarúbb időszakát érte meg. A későbbiekben erre részletesebben még visszatérek.

Az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) létesítése

1949. június 1-jén új korszak kezdődött az erdészeti kutatásban. 12 fővel Budapesten létesítették az Erdészeti Tudományos Intézetet, amelynek a soproni Erdészeti Kutató Intézet képezte az alapjait, amelynek a létszámát hamarosan 25 főre emelték. Az új székhely kedvezett a Főhatósággal és a különböző szervekkel való kapcsolatoknak. Némileg megnehezítette a soproni székhelyű Egyetemi Erdőmérnöki Karral való együttműködést.

Budapesten az ERTI gyors fejlődésnek indult, munkatársai elismerést szereztek a hazai erdészeti kutatásnak. A háború utáni időszak súlyos erdészeti gondjait a gyakorlat centrikus kutatás számottevően segítette megoldani. Abban az időben az ország faellátása jelentette a háborús sebek begyógyítása után a legjelentősebb feladatot. Az első világháború előtt még 60-70 millió aranykorona volt az ország fakivitelének

az értéke, Trianon után viszont a fabehozatal sajnálatosan 30-150 aranykoronára emelkedett. A II. világháborút követően érthető, ha az ERTI-nek is kiemelt kötelezettsége volt a hazai erdők fatermesének a növelése. Az Intézet dolgozói közreműködtek a nagy jelentőségű 1040/1954. évi MT határozat kidolgozásában, amelynek döntő erdőgazdaság fejlesztési hatása napjainkban sem vitatható.

Az erdészet fejlesztésének nélkülözhetetlen alapját, a jól képzett szakemberek működtetését az 1950-es években meghatározó eredménnyel segítették elő azok a *szakmai utasítások (útmutatók)*, amelyek nagyobb részét az ERTI kutatói állították össze. Ezeket az 1954-ben létrehozott Országos Erdészeti Főigazgatóság (OEF) adta ki és kötelezően előírta oktatásukat. A szakemberek kötelesek voltak az utasításokból elméleti és gyakorlati vizsgát tenni.

Az 1950-es évek folyamán *az erdőművelés a kutatás és a gyakorlat központjába került*. Korszakalkotó volt az ország erdőgazdasági tájainak és táj csoportjainak a meghatározása (*Babos I.* és *tsai.*). Erre épült a magyarországi táji erdőművelés, amely európai viszonylatban is korszerű volt. Bevezetését szakkönyvek sorozata (zöld könyvek) szolgálta, amelyeket az ERTI kutatók irányításával maguk a gyakorlati erdészek állítottak össze, és amelyek tartalmának legna-

A világ legöregebb fája

Svédországban felfedezték a világ legöregebb élő fáját, amely az utolsó jégkorszak végén vert gyökeret a tájon.

Az eredetileg 2004-ben felfedezett, de alaposabban csak most megvizsgált, a felszín felett 4 méterre magasodó norvég lucfenyő törzse és lombkoronája nem túl öreg, szanaszét ágazó, terjedelmes gyökérrendszerének legöregebb részei azonban már 9550 évesek, mondta el a kutatócsoportot vezető *Leif Kullman*, az Umeå Egyetem botanikaprofesszora.

A fa Svédország középső részén, Dalarna megyében, magányosan áll egy viszonylag kopár, sziklás területen, 910 méteres tengerszint feletti magasságban.

Hihetetlenül hosszú életének titka, hogy a fa felszín feletti része időről időre megújul, mintegy újraklónozza magát, mondta el Kullman. A törzs 5-600 év után elhal, ám ilyenkor a gyökérzetből mindig újabb törzs sarjad ki, amely tökéletes klónja az eredetinek.

Korábban egy közel 5000 éves simatűjű szálkásfenyő volt a csúcstartó az évgyűrűi alapján, a kelet-kaliforniai Fehér Hegységben (White Mountains).

Ennek a norvég lucfenyőnek az esetében azonban az évgyűrűk leszámolása nem használható a kor meghatározására, hiszen egy-egy törzs csak 5-600 évig él. Ezért nála most a gyökérzetből vett mintákat vizsgálták meg radiokarbonos (szénizotópos) kormeghatározással, s így derült ki, hogy a legöregebb részek 9550 évesek.

Ennél jócskán idősebb fák Svédország területén nem is létezhetnek, hiszen a területet mintegy 11 ezer évvel ezelőttig – az utolsó jégkorszak végéig – vastag jégpáncél borította, jegyezte meg Kullman. „A mostani felfedezést megelőzően egyébként úgy gondolták, hogy a fenyők mintegy kétezer éve honosodtak meg ezen a területen – tette hozzá. – Ezt a feltételezést most teljesen átírta a valóság.”

(*National Geographic News nyomán az Élet és Tudomány*)

gyobb része napjainkban is helytálló. Ezek a könyvek a harmadik évezred fordulóján már erdőtörténeti jelentőségűek és nélkülözhetetlen szakirodalmi forrasmunkák. Kiadásukat valóságos „szakmai mozgalom” előzte meg. Az erdőgazdasági központokban sorra kerülő vitanapok az erdőművelésre alapozott erdőgazdálkodás megújulását segítették elő.

Az új erdők telepítése, a meglévők belterjes és gazdaságos művelése indokolta azt, hogy a kutatás és a gyakorlat figyelme egyre nagyobb mértékben fordult a fatermesztési (termelési) technológiák fejlesztésének biológiai vonatkozásai, valamint az erdei munkák gépesítése, az erdők feltárása, a termelés gazdaságosságának vizsgálata és nem utolsósorban a vadgazdálkodás felé. A kutatási eredményeknek is köszönhető, hogy az erdőszetben először a művelet, majd a folyamat gépesítése gyorsan terjedt. A fatermesztés racionalizálása érdekében széles körű kutatások folytak, a fakitermelés gyors ütemű gépesítésével az egyre nagyobb munkaerőhiányt sikerült úgy pótolni, hogy a kitermelt famennyiség folyamatosan emelkedett.

Az Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) és elődei (Erdészeti Kutató Állomás stb.) alapítási céljainak megfelelően (1897/98) mindenkor kiemelt figyelmet szenteltek az elért kutatási eredmények közzétételének és gyakorlati hasznosításának. A II. világháború után az „Erdészeti Kísérletek” utóaként jelent meg az „Erdészeti Kutatások” című ERTI kiadvány és az Országos Erdészeti Egyesület szakfolyóirata, „Az Erdő”, amely az Erdészeti Lapok folytatása volt. Erdészeti szakkönyvek sora foglalta össze az erdőstudomány újabb eredményeit.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése az erdőszeti kutatás területén is jelentős veszteségeket okozott. Számos kiváló kutató, oktató, szakember, egyetemi hallgató távozott külföldre. Ők a kezdeti nehézségek után elismerésre méltóan helytálltak a választott új hazában. Egyetemi oktatóinkat és erdőmérnökeinket külföldön is nagyra becsülték. Új kutatási eredményeket értek el és hozzájárultak nemzetközi szinten is az erdőszet fejlesztéséhez.

Az itthon maradt erdőszet szakemberek, kutatók és oktatók szakmaszeretete és elhivatottsága döntően járult hozzá ahhoz, hogy az 1956-ot követő évtizedekben az erdőszeti kutatás fejlesztése olyan mértékű volt, amilyenre sem azelőtt, sem a harmadik évezred fordulóján nem volt példa. A kutatók nem az akkori politikai rendszert támogatták, hanem meggyőző-

désük szerint a hazai erdőszet (erdők) fejlesztését kívánták felgyorsítani abban a reményben, hogy „jöni fog, mert jöni kell egy jobb kor” – amelynek a meg-alapozását az erdők is elősegítik.

Az 1960-1990 közötti három évtizedet a hazai erdőszeti kutatás „aranykorának” is szokták nevezni, amikor a kutatás szakmai és anyagi támogatása rendkívül kedvező volt. Az 1990-es évek folyamán és ezeket követően napjainkig a „leépítés”, a pénzügyi támogatások és ezzel együtt a létszám csökkentése a 21. század első évtizedében is folytatódott. Az ERTI-nek az 1960-1980-as években volt mintegy 400 fős létszámát 100 fő körülire csökkentették. A tudományos minősítéssel rendelkező kutatók aránya is a korábbinak az 1/3-ára csökkent. Mindezek ellenére az ERTI és az erdőszeti felsőoktatás közötti együttműködés kedvezően alakult. Az egyetemi oktatók jelentős része az ERTI 1949. évi budapesti székhelyű alapítása után is az Intézetből került az egyetemi katedrára. Közülük csak néhányat emelünk ki, úgymint: *Roller Kálmán, Tuszkó Ferenc, Sziklai Oszkár, Magyar János, Magyar Pál, Májer Antal, Gál János*.

Az említett politikai, gazdasági, társadalmi viszonyok között, az időnkénti súlyos gondok ellenére számos hazai és nemzetközi vonatkozásban elismert kutatási eredmény született. Ezek részletes ismertetése a különböző publikációkban megtalálható: *Erdészeti Kutatások, Az Erdő, Erdészettudományi Közlemények, Erdészeti Lapok* stb. Átfogó kutatási eredményeket főleg a hatékonyan együttműködő kutatócsoportok (tudományos iskolák) értek el. Közülük a témakörükkel jelölve a következőket emeljük ki: Erdészeti növénynevelés (genetika), szaporítóanyagtermelés, Az ökológiai tényezők vizsgálata, Termőhely-feltárás és értékelés (osztályozás), Az állományalkotó fajok termőhely-igénye, erdőfelújítás és telepítés, erdőnevelés, faállomány szerkezet- és fatermésztan, Erdővédelem, Erdei munkák, Erdészeti üzemek szervezése, gépesítése, Erdészeti ökonómia, Jóléti erdőgazdálkodás.

Közel két évtizede, az ERTI-ben történt leépítések következtében, az erdei munkák gépesítésének, a munka és az üzemszervezés, valamint a jóléti erdőgazdálkodás (erdőesztétika, üdülés, turizmus stb.) kutatása megszűnt.

A legnagyobb veszteség többek között az erdőfelújítási, nevelési, faállomány-szerkezeti és fatermésztási kutatásokat érte. A 20. század második felében,

főleg 1961 után kezdett és kiépített országos hosszú lejáratú kísérleti hálózatnak mintegy 3000 db, minimálisan 1000 m²/db kísérleti parcellájának további fenntartása vált kérdésessé, kilátástalanná. Azok a kutatások, amelyek ezeken a területeken mintegy 30, éven át folytak, szolgáltaták az alapadatokat az új hazai fatömeg- és fatermési táblákhoz és a nemzetközileg is kidolgozott és szerkesztett erdőnevelési modellekhez.

Az 1989-90. évi politikai rendszerváltás után a kutatási pályázatok (OTKA stb.), valamint a különböző kutatási megrendelések, minisztériumi megbízások teljesítése útján sikerült az Intézet működését fenntartani. Az előbbieken említett leépítések még az ezredfordulón is jellemezték a korábban kialakult nehéz helyzetet. A különböző témák súlya és művelésének mértéke is módosult. A gyakorlatot közvetlenül érintő alkalmazott kutatásokkal szemben jelentős volt az alapkutatói témák száma és súlya. Az ökológiai, a környezet- és természetvédelmi és főleg az erdővédelmi vonatkozású kutatásokkal szemben növekedett jelentősen az igény. A klímaváltozás, az erdők szénelnyelő szerepe és szervesanyag-termelés, az elegyes faállományok szerkezetének elemzése, a régebben ismert és újonnan jelentkező károk és károsítások megelőzésének, valamint leküzdésének kutatása a szerényebb előfeltételek ellenére is számottevő eredménnyel járt.

A jövőt illetően is arra törekszik az Erdészeti Tudományos Intézet, hogy a NYME Erdőmérnöki Karával, az erdőszeti gyakorlattal való együttműködés előnyeit is hasznosítva eredményesek legyenek az erdőszeti nemesítési, az ökológiai, az erdőművelési és fatermésztani, az ültetvényszerű fatermesztési, az erdővédelmi, valamint az erdőszeti gazdaságtani kutatások.

A lapot Magyarország legnagyobb
médiatitkosítója, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIATITKOSÍTÓ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

A Veres-erdő százados fái

A Veres-erdő (Vereš) Szlovákiában, a Gömöri-medence északi peremén a Rima folyó egyik mellék-vízfolyása, a Balogfolyócska teraszán található, Nagybalog zömében ma is magyarok, lakta község közelében. A terület a Kárpát-medencét alkotó két nagy flóratartomány, a *Pannonicum* északi részén, a *Carpathicum* közelében fekszik. Az erdő neve tagadhatatlanul magyar eredetre utal. Valószínű, hogy egy Veres nevezetű ember tulajdona lehetett. A maradványerdő egy lapos széles völgyközi háton 220 m–240 m tengerszint feletti magasságban tenyészik. A Veres-erdőben jól tanulmányozható a Gömöri-medence barna erdőtalajain kialakult gyertyános-kocsányos tölgyes (*Quercus robur-Carpinetum*) erdőtársulás. Bár nem őserdő, de ősi fákból álló erdő, az tagadhatatlan. A legnagyobb tölgyfák méretük alapján akár 500-600 évesek is lehetnek. A 11 ha kiterjedésű Veres-erdő 1974-től védett. A tölgyek átlagmagassága eléri a 20 métert. Régen a fák odvaiban szalakóták fészkeltek, ma légykapók és harkályok tanyáznak üregeiben. A Törött odvas vagy a Nagy odvas barlangszerű odvaiban pedig akár egy ember is elférne. A környéken gyakran látható a fokozottan védett, Európa-szerte ritka fekete gólya, békászó sas, parlagi sas és szirti sas is. A Veres-erdő itt bemutatott egyedi fáinak bármelyikén a fatermelésre berendezkedett erdők minden fahibái tanulmányozhatók. Az élő fán keletkezhető összes alaki, szöveti, szerkezeti, valamint biotikus és abiotikus károsítók egész arzenálja megtalálható akár egyetlen példányon. Igaz, hogy a Veres-erdő fáit nem fatermelés, hanem a védelem és a közjólét érdekében állnak, ezért ezeket a fahibákat tulajdonképpen nem is biztos, hogy hibáknak kéne tekintenünk.

A Veres-erdő matuzsálemeit a Pro Silva szemlélet értelmében mint egyedeket kezeltem, és névvel ellátva mutatom be. A két 600 cm-t, és öt 500 cm-t meghaladó mellmagassági kerülettel rendelkező kocsányos tölgyet és egy egyedi gyertyánt. Az itt bemutatott böhönc fák alakja, habitusa, kinézete arról árulkodik, hogy valaha egy makkoló, delelő, jól fel lazított ősi erdő fáiként szabadon álltak. Ma egy spontán újraerdősülési folyamat részeként ismét zárt állásba kerültek.

Veres óriás (*Quercus robur*)

Hatalmas törzskerülettel rendelkező, még mindig élő óriási kocsányos tölgy. A

törzs kérge csigavonalban meg van csavarodva. A szabálytalan rostlefutásból származó összes fahiba élőben tanulmányozható rajta. A gyökfő felett, egy peremszerű részén 1 m szélességben megvastagodott, 860 cm-es kerületet lehet mérni, felette mellmagasságban 710 cm. Dudorokkal, golyvakkal, taplókkal, mohákkal fedett teste 3-3,5 m magasságban ujszerűen 3 nagy oldalra bomlik. Majd ezekből további, a deréknál is vastagabb oldalágak sarjadnak. A fa dárdszerűen felmeredező oldalsó ágai már elhaltak, de a középső nagy, mondhatni törzság még él. A vaddisznók mély árokrendszert túrtak köré. A fa most erdősült környezetben van, és méreteiből valószínűsíthetjük, hogy a Veres-erdő legősibb egyede. A fa méretéből korát akár 500-600 évre is becsülhetjük. Közvetlen mellette egy 420 cm-es tölgy. Nem messze egy kiszáradt hatalmas, teljes kéregvesztés után is még 605 cm kerülettel rendelkező tölgyfa, az ún. Meztelen óriás. A Nagy odvas, a Bástya tölgy, a Les tölgy, Hárs tölgy, a Molett és a Törött odvas 500 cm feletti törzskerületű, hatalmas kocsányos tölgyek.

Meztelen óriás (*Quercus robur*)

A fa már nem él, de mint hatalmas szobor még áll erős „talapzatán”, pedig a környék vaddisznói a nyomokból ítélve alatta szoktak egymásnak randevút adni. A hatalmas törzs teljes kéreghiánya valósággal, lemeztelenítette, de még így is 605 cm mellmagassági kerü-

lettel rendelkezik, gyökfőben pedig 650 cm. Valószínű a kéreg, legalább 1 m-rel biztos, hogy gyarapította volna a körméretét, ezért szerintem a mérete az 50 m-re lévő Veres óriáshoz volt hasonlatos. Az itt lévő őserdőmaradvány egyik legnagyobb, ha nem a legnagyobb fája lehetett. A böhöncös törzs 3 m magasan 4 nagy ágra bomlott, melyből kettő még hatalmas nyársként mered az ég felé. A vaddisznók, mint említettem, hatalmas vizes árkot ástak köré, ők is gyöngítve az amúgy is elhalt, de masszív testét. A fa a lapos hegyhát tetjén található. (A képen jól látszik, hogy a közel 2 m-es kerékpárom hogy aránylik a fa átmérőjéhez. A Veres óriás még ennél is nagyobb)

Nagy odvas (*Quercus robur*)

Hatalmas kocsányos tölgy 515 cm mellmagassági törzskerülettel, a Meztelen óriástól 20 m-re. Valamikor 4 nagy főága volt, mely a földtől mérve 3 m magasan bontotta szét a törzset. Eb-

ből két nagy ág még él, kettő viszont kitorva a földön hever, így ad betekintést a fa törzsének hatalmas odvas részébe. A kikorhadt belsejébe egy ember vígan elférne. Most csak méhek, darazsak és hangyák vették birtokukba. Az ágak kitört odvában örvös légykapó fészkel, az oldalát mohaszőnyeg borítja. A fa mellett vadrózsa, gyertyán és a közelében egy erdei fenyőtelepítés található.

Bástya tölgy (*Quercus robur*)

Hatalmas gúlaszerű tövastagodott, erősen sudarlós törzsű példány a Veres óriástól 30 m távolságra. A törzse lefelé egyenletesen vastagodik, úgyhogy 130 cm-es magasságban 560 cm, de gyökfőben már eléri a 720 cm-es kerületet. A törzs egészséges kéreghiányosság nincs, csupán a gyökfőben van egy odúszerű bejárat. Gúlaszerű teste hét méter magasságban két nagy villaszerű

ágra bomlik a. Az alsó ágak szárazak, a fa felső részei még szép lombot hajtottak. Az erdő egyik legmagasabb, 26 m-es példánya.

Hárs tölgy (*Quercus robur*)

Kiszáradt nagy kéreghíányaival is eléri az 500 cm-es kerületet, kéreggel bizonyosan közel lehetett a 600 cm törzskerülethez. A fa négy oldalágából három még kopjafaként meredezik a kiszáradt hordóserű törzsből az ég felé. A kiszakadt oldalágon keresztül feltáru a hatalmas odvas belső. A fa már nem él, fiatal nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*) gyűrűben áll, ezért kapta tőlem a Hárs tölgy nevet.

Les tölgy (*Quercus robur*)

Az 560 cm mellmagassági törzskerületű törzs 4 m magasságban 4 nagy oldalágat növesztett, melyből az egyik vízszintesen áll és vadászoknak is adhattott volna egy kényelmes leshelyet. Ez a példány is a sudarlósság iskolapéldája, a tövastagodott törzse gyökfőben már 710 cm törzskerülettel rendelkezik. A tölgyóriás már haldoklik, de 2007-ben még több ága is kihajtott. Ez is a Veres óriás és a Bástya tölgy, Hárs tölgy környezetében található.

Molett (*Quercus robur*)

A fa egy jól tartott faros menyecskehez hasonlítható, 510 cm-re keskenyded csípővel, szépen fejlett tomporral. A törzs földtől mérve 2,5 m magasságban karcsúsodik és valamikor négy nagy oldalágnak is adott helyet, melyből ma már csak egy, a középső meredezik az ég felé. A kitört ágak helyén betekintheünk a fa odvasodott testébe. A közelében van egy 450 cm-es és egy 440 cm-es szép deli viruló 200-250 éves társuk is. Az őserdei környezetben a valamikori maradvány ősi erdő fái láthatók.

Törött odvas (*Quercus robur*)

Valaha 3 nagy oldalága volt, az elágazások alatt még így, félig kéregvesztetten is 510 cm-t lehet mérni. A fa már nem él. A kitört egyik ág helyén hatalmas odú, egy ember ebben is elférne. Görcsös dudoros golyvás, elszáradt, elhalt testében fakopáncsok és légykapók költenek. A törzs alsó részéről már szinte az összes kéreg levált. A két megmaradt ág törzs átmérője 410 cm és 230 cm. Közvetlen mellette, egy 3 ágú 440 cm-es szép egészséges óriás, melynek repedezett kérge cserfa külsőt kölcsönöz a robusztus kocsányos tölgynek.

Váza (*Carpinus betulus*)

A Veres-erdő gyertyános tölgyesének legnagyobb és legidősebb gyertyánja. Korban nem versenyezhet a Veres óriással és társaival, de tekintélyes

méretei, és nem utolsósorban formája mindenképpen néven nevezhető, az erdő gyertyán polipja. A gyertyán alsó része korsószerűen hasas, majd 1 m magasságban derékszerűen összesűkül, hogy egy polip karjaihoz hasonlatosan szertefágazzon. A mellmagassági körmérete a szűkületben mérve 340 cm, míg a tőben 450 cm. A fa középső része vázaszerűen teljesen kikorhadott, és a törzsből mint a vázából a virágok, úgy állnak ki. A gyertyánnak 8 egészséges virágszállhoz hasonló törzsága van. A törzs alsó részén a gyökfő felett van egy nagy mohával fedett dudor. A közelében sisegő fűzikék fészkelnek, Nagyon érdekes és látványos fa. A mondák százágú fájának valami ehhez

hasonlatos fa kellett, hogy legyen az ihletője. A közelében van még egy 200 cm és egy 220 cm kerületű szép nagy gyertyán is. A közvetlen közelében nincsenek nagy kocsányos tölgyek, a legközelebbi 200 m-re, egy 410 cm-es kerületű.

A Veres-erdő szabadon látogatható, Nagybalog községtől nyugatra 1 km távolságra fekszik. A faluban van egy VII. századi Wesselényi kastély is, melyet egy angolpark vesz körül sok idős egyedi fával, ma szociális otthonként működik. A falu felett található az 1323-as oklevelekben már említett Balogi-váromja, de ez most egy bekerített vadaskert területére esik ezért csak engedéllyel látogatható. A községtől északra 1 km-re található a Balog-folyó felduzzasztásával keletkezett Meleghegyi-víztároló, mellette a Kis-vadaskert (Malá Obora) nevezetű 52 hektáros védett kocsányos tölgyes erdőfoltja, négy hikoridió (*Carya*) fajjal fűszerezve.

A Veres-erdő a Bánréve melletti régi határátkelőtől északra 28 km-re, Rimaszombattól pedig keletre 10 km-re található. Könnyű kényelmes, járható terep, de egy turistatérkép (Bodvianska pahorkatina, Rimavská kotlina 1: 50 000) nagyban megkönnyítheti tájékozódásunkat.

Kép és szöveg: **Katona Csaba**

Könyvismertetés

Fekete Gábor-Varga Zoltán (szerk.): Magyarország tájainak növényzete és állatvilága

Pompás könyvet vehet kezébe az, aki belelapoz az olvasmányos, de mindig szakszerű szöveggel, gyönyörű természetfelvételekkel telített, az MTA Társadalomkutató Központ által kiadott könyvbe. Számos szerző, köztük több erdész készítette mű *Zólyomi Bálintnak*, a kiváló növényökológusnak 90. születésnapját kívánta ezzel megtisztelni. Fájdalom, hogy a jubiláns ezt a fordulópontot már nem érte meg.

Zólyomi az a növényökológus volt, aki a hazai növényársulásoknak nemcsak növényi összetételét vizsgálta, hanem megjelenésük okát, ökológiai hátterét is kereste. Ezzel a szemléletével túltett egykori mesterén, *Soó Rezsőn* is.

Ez a szemlélet megegyezik a korszerű erdész-szemlélettel, ezért a most megjelent kötetből mi is sokat tanulhatunk. Az

ismertett mű több, eddig hasonló tárgykörben megjelent könyvön is túlsz, mivel a hazai növényvilágon kívül állattani érdekességeit, ritkaságait is bemutatja.

Az előszót az MTA korábbi elnöke, *Glatz Ferenc* írta, ebben az ember, növény, állat kapcsolata kapja a hangsúlyt. Ezután növényföldrajzi áttekintést olvashatunk, majd a Kárpát-medence faunatorénetével, állatföldrajzával ismerkedhetünk. Ezt követik hazánk nagytájainak növényvilágát bemutató fejezetek. Külön fejezet foglalkozik az előrejelzett klímaváltozás és a magyar erdőtakaró sorsa közötti kapcsolattal.

Nehéz lenne a munka minden érdekességét felsorolnunk, ezért röviden csak annyit, hogy ez a mű a hazai természetkutatás kiváló összegzése, szintézise a *Soó Rezső* és *Zólyomi Bálint* alapvetésével indított táji természetfeltáró munkáknak. Ajánljuk az erdőgazdálkodás biológiai oldalával foglalkozó pályatársaink kezébe.

(Ref.: **Dr. Szodfridt István**)

Természetes és fenntartható

Már mint az erdő... A két fogalom körül az utóbbi időkben számottevő eszmecserék, viták folynak szakmai berkekben. Ez a disputa jelentős állomáshoz érkezett ez év októberében, amikor is Bartha Dénes, az erdő-természetesség hazai ügyének egyik kiemelkedő szakértője és szószólója sikerrel védte meg e témakörben írott akadémiai doktori értekezését. A nyilvános vitaülést élénk érdeklődés és élénk szakmai vita jellemezte. Vita ide, vita oda, az azért egyértelműen kiviláglott, hogy a természetesség jóval több, mint az őshonos fafajok jelenléte, és a fenntarthatóság sem fedhető le azzal, hogy az ország erdőterülete növekszik, és az évenkénti fakitermelés kevesebb, mint az éves növedék. Én magam két

pohár jó vörösbor közismerten önbizalmat növelő hatása után sem vállalnám, hogy ezt a kérdést megválaszoljam. A magabiztos válasz helyett inkább egy képzeletbeli közvélemény kutatást folytatok le néhány erdőlakó körében.

Ha a havasi cincért kérdeznénk, hogy mi a természetes és fenntartható, nyilván azt mondaná, hogy az

idős, pusztuló bükkfák a természetesek, hiszen az ő lárvái leginkább abban fejlődnek. A szarvasbogár, a nagy hőscincér az öreg tölgyekre esküsznek, a harkály, a denevér a baglyok, a pele, a nyest is hasonlóan nyilatkoznak, hiszen fák odvaiban bújnak meg, illetve ezekben nevelik utódaikat. A kétéltűek és a hullók a földön fekvő törzseket is fontosnak tartják, mert az alatt tudnak megbújni. A

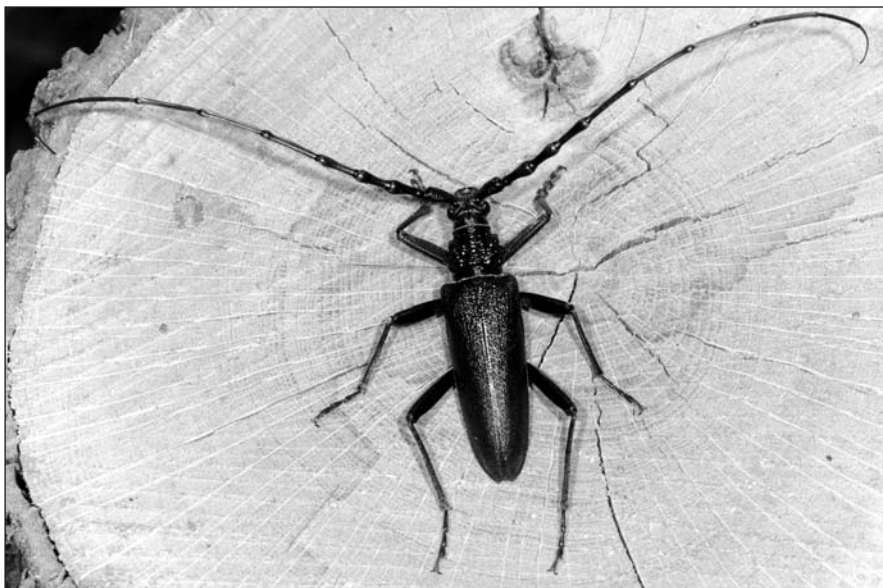
kis apolló lepkének azok az erdők a természetesek, ahol a keltike tenyészik. Az éjjeli nagy pávaszem a vadgyümölcsök jelenlétére szavaz, a nagy színjátszó lepke a kecskefűzre, a nagy rókalepke a rezgőnyárra. A boroszlánmoly számára a farkasboroszlán hiánya a természetellenes és fenntarthatatlan. Szóval az már biztos, hogy nagyon sokféle természetesség és fenntarthatóság létezik. Hát hol itt az igazság, kinek higgyünk?

Ha komolyan akarjuk és tudjuk is venni a „közvélemény kutatás” eredményét, akkor gyorsan ráébredünk, hogy csak az a természetes és az a fenntartható, ami a harkálynak, a denevérek, a cincérnek és a nagy színjátszó lepkének (a sort hosszan lehetne folytatni) természetes és fenntartható. Ne higgyük azonban, hogy az erdőlakók által megfogalmazott elvárások nem egyeztethetők össze az erdőgazdálkodással. Sok, elterjedt hiedelemmel ellentétben a természetesség nem zárja ki a fatermesztést sem. Sőt (és ezen a ponton kibújjik belőlem az erdővédelemmel foglalkozó kutató), a természetesség erősíti az erdő immunrendszerét, ezzel pedig csökkenti a különböző biotikus és abiotikus kalamitások kockázatát is. Azaz magának a fatermesztésnek a biztonságát is növeli. Az igazi kihívás tehát az erdei „öslakók”, a természetvédelem és erdőgazdálkodó által elfogadható közös út keresése. Meggyőződésem, hogy van ilyen!

Csóka György

* * *

A „Cincér” a Duna-Ipoly Nemzeti Park hírlevele. A 3. évfolyam 4. számában nagy örömmel fedeztetjük fel dr. Csóka György, friss Bedő-díjas erdőmérnök írását. A szerzőnek, a Nemzeti Park Tanács tagjának gondolatait megosztjuk lapunk olvasóival.

Nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*) – aki a tölgy matuzsálemekre szavaz

Kiskunsági Erdész

Igényes kivitelben jelent meg az OEE Helyi Csoportjának nyolcoldalas kiadványa, a KEFAG Zrt. támogatásával. Az éves periodika színes képanyaggal illusztráltan mutatja be a térség szakembereit, nyugdíjasokat, és aktívakat egyaránt. Kiss Béla vezérigazgató, a Helyi Csoport elnöke és Koczka Zoltán a Helyi Csoport titkára az elmúlt év jelentő-

sebb eseményeiről számoltak be. A felejthetetlen Vándorgyűlést filmszerűen idézik az újságot gazdagon illusztráló képkockák.

Madarak és Fák Napja

2000 példányban látott napvilágot a NyME Apáczai Csere János kar Neveléstudományi Intézetének a „Termé-

szetbarát” című újságja, melynek megjelenését a Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt. támogatja. A Kovátsné dr. habil Németh Mária felelős szerkesztő vezetésével a kiadványban olvashatunk fotópályázatról, a Ravazdi Erdei Iskola oktatóközpontban zajlott rendezvényekről, gyógynövényekről és a Németh Mária által az elmúlt évben kezdeményezett Madarak és Fák napja megújításáról, valamint felhívást a kulancsról és a vele kapcsolatos tennivalókról.

Pápai Gábor

Kerecsensólyom-védelem az Európai Unió támogatásával

Az Európai Unió csatlakozással új pénzügyi források nyíltak meg a természetvédelem és azon belül kerecsensólyom-védelem számára is. Az EU LIFE Nature programja 2006 októberétől 4 éven keresztül több mint 400 millió forinttal támogatja a szlovák partnerekkel közös; „A kerecsensólyom védelme a Kárpát-medencében” című projektet. A programban résztvevő 16 partner munkáját a kedvezményezett Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) fogja össze.

A kerecsensólyom – amely a közhitel szerint azonos a mondabeli turullal – az eurázsiai sztyeppzóna kiterjedt füves síkságainak jellemző ragadozómadár-faja. Az egyetlen olyan ragadozó madarunk, amely fontos szerepet játszott a magyarság hitvilágában. Ausztria keleti vidékétől Kínáig fordul elő. A kerecsensólyom világállományát a 2003-ban történt felmérések alapján 3600 – 4260 párra becsülték, ebből az európai állományt, kb. 580-680 pár. Az ázsiai állományok azonban az élőhelyek megváltozása, az áramütés okozta pusztítás és a kereskedelmi célú befogás miatt folyamatosan és drasztikusan csökkennek. Az európai állomány jelentős része Magyarországon él, ezért nagyrészt a mi felelősségünk a faj megőrzése a kontinensen.

Monogám madár, egy életre választ

János, egy öreg hím, adóval felszerelve

párt magának. A párok költési időszakon kívül is összetartanak. Fészket nem építenek, elsősorban más ragadozó madarak elhagyott fészket foglalják el. Leggyakoribb zsákmányállata az ürge, seregély és a galambfélék.

Hazánk területén egykor valószínűleg több száz pár költött, de pontos adatokkal nem rendelkezünk. A kerecsensólyom-állomány a ragadozó madarak korábbi általa

tés, a fiókák kiteszedése, illetve a különböző növény- és rovarirtó szerek túlzott használata következtében, drasztikusan csökkent. Mélypontját a 1970-es évek elején érte el, ekkor a hazai állományt 13-30 párra becsülték. Akkoriban még az ismert párok költése a különböző emberi kártevések hatására gyakran meghiúsult, ami súlyosan veszélyeztette a maradék kis állományt.

A kerecsensólyom-védelem a Magyar Madártani Egyesület (MME) 1974-es megalakulásával vette kezdetét, és az eltelt 30 év védelmi erőfeszítéseinek hatására az állomány fokozatosan növekedett.

Az Európai Unió LIFE-Nature programjának támogatása lehetővé tette – az összes hazai nemzeti park bekapcsolódásával – egyrészt a már eddig is alkalmazott védelmi gyakorlat jelentős mértékű kibővítését, másrészt olyan új eljárások alkalmazását, mint például a műholdas nyomkövetés, amelyre eddig sohasem volt elegendő pénz.

A program keretében az elmúlt évben 10 fiatal kerecsensólyomra került műholdkövető jeladó. Ennek révén máris nagyon sok hasznos információhoz jutottunk, amelyek egyrészt megerősítették korábbi feltevéseinket, illetve sok új információhoz juttattak bennünket, melyek segítségével javíthatjuk a védelmi munka hatékonyságát.

Bebizonyosodott például, hogy a fiatal madarak bebarangolják az egész Kárpát-medencét, sőt annak határaitól

messze eső területeket is. Két-három óra alatt képesek 130 km-re is elrepülni. Kiderült, hogy mindig azokon a helyeken tartózkodtak hosszabban, ahol pocok- vagy hörcsöggradáció volt, vagy ahol még az ürge előfordult. Volt olyan pocoktól hemzseggő lucernatábla Magyarországon, ahol az egyik jeladó madarunkat követve az MME munkatársai 11 pocokra vadászó kerecsensólymot számítottak össze.

Lehel nevű madarunk Szerbiában a belgrádi repülőtér közelében a rengeteg pocokra vadászó szürke gémepektől és vörös vércséktől elvett pocokokon vészelte át a telet. A kisalföldi Barnabás és a Hevesi síkról származó Zsuzsi Szicíliában teletelt át. Barnabás Szicíliából hazatérve gyakorlatilag csak átrepült Magyarországon, majd Lengyelországban egy nagy kört leírva Fehéroroszország felé távozott.

Az Afrikába átrepült Viki és Emese nevű madaraink azonban megérkezésük után röviddel eltűntek Líbia partjainál.

A program keretében az idén Magyarországon újabb 17, Szlovákiában pedig 3 fiatal madárra kerül jeladó. 2009-ben további 10+3 jeladó felszerelése várható.

A program további fontos elemei:

– A gazdálkodási módszerek és az agrártámogatások összehangolása a kerecsensólyom élőhely-igényével:

Ennek keretében Magyarországon

Villanyoszlop-szigetelés

három 40 km² mintaterületen évente légifényképezésen alapuló vegetáció-terképezés történik. A mintaterület mindegyikén egy-egy költőpár hím egyedére jeladó került. A mintaterületen a vegetáció, az agrártámogatások, a madarak élőhely-választása és zsákmányállat-vizsgálat összefüggései alapján kívánunk javaslatot tenni az agrártámogatások esetleges finomítására.

– Ürgetelepítés és az ürgés élőhelyek optimális kezelésének megválasztása:

A repülőtereken veszélyforrásnak tekintett több ezer ürge áttelepítése a nemzeti parkok kezelésében lévő potenciális élőhelyekre.

– Költőládák kihelyezése:

A projekt keretében folytatódik a mesterséges költőládák kihelyezése, mivel a kerecsensólyom nem rak fészket, és az általa elfoglalt, más madarak által felhagyott fészkek gyakran leszakadnak a költés alatt. Egy új típusú zárt alumínium láda került megtervezésre a magasfeszültségű távvezeték-oszlopokra. Az első évben kihelyezett ládákat a kerecsensólymok sok helyen előszeretettel máris elfoglalták.

– Veszélyes közép feszültségű oszlopok szigeteltetése:

A projekt keretében nagyságrenddel nagyobb mértékben folytatódik a veszélyes közép feszültségű oszlopok szigetelése is.

– A monitoring tevékenység révén követjük nyomon az állomány növekedését és területi eloszlását.

A program befejeztével, reményeink szerint, emelkedik a Kárpát-medencei kerecsensólyom-állomány, és növekszik az elterjedési területe is. Megismerjük az állományváltozás egyes ország-részek közötti tendenciáit és sajátosságait, a faj biológiáját és a veszélyeztető tényezőket.

A kerecsensólyomról és védelméről a www.kerecsensolyom.mme.hu honlapon található bővebb információk.

**Bagyura János, Fidlóczky József
Szitta Tamás, Prommer Mátyás**

Természetkímélő előhasználat

A SEFAG Zrt. „Természetkímélő és hatékonyságnövelő fahasználati technológiák” című nyertes pályázatának köszönhetően jelentős anyagi források álltak rendelkezésre az elmúlt években a géppark és a technológiák korszerűsítésére a fahasználati ágazatban.

A pályázat záró tenderében az egyik, a szántódi erdészethél foglalkoztatott vállalkozó is sikerrel járt, és tartós bérleti konstrukcióban üzemeltetésre megkapta a „Vasló 2090” típusú előhasználati közeletítő gépet.

Az eddigi gyakorlat szerint a tisztításokban és törzskiválasztó gyérítésekben a lakosság végezte az előzőleg vállalkozók által szakszerűen től elválasztott, földön fekvő faanyag felkészítését, és az így keletkező gyűjtött tűzifát ők hasznosították. Ez a módszer azonban az elmúlt években részben idejétmúltnak bizonyult, ugyanis az a faanyag, amely a faállományok második törzskiválasztó gyérítése során keletkezik, már rentábilisan felkészíthető, és

értékesíthető árucikk lett. Ez a közelítőeszköz kiválóan alkalmas a második törzskiválasztó gyérítések, valamint a növedékfokozó gyérítések faanyagának felkészítésére. Kialakításának köszönhetően minimális talajnyomással dolgozik, és képes egészen a ledöntött fa mellé állni, majd onnan a közelítést elvégezni anélkül, hogy a visszamaradó fákon a legkisebb sérülést is ejtené.

A Vaslóval végzett munka során a rövidfás fakitermelési munkarendszert alkalmazzuk. Ezt más néven választékban való termelésnek is nevezik. A gépet három fő szolgálja ki. Ők első menetben a domborzati viszonyok, illetve a rendelkezésre álló készletezési helyek figyelembevételével kialakítják a fő közelítőnyomokat. Ezután elvégzik egy vágáspálya től való elválasztását, majd a földön fekvő faanyag gallyazását, választékolását és darabolását is. Ezt követően kerül sor a közelítésre, melynek során a fő közelítőnyomokról

leágazva szinte minden egyes törzset meg tudunk közelíteni. Elsősorban egy- és kétméteres sarangolt választékokat termelünk mind export, mind belföldi értékesítésre. Mivel jelentős a munkarendszer kézimunkaigénye, a választékok hosszítására – bár a piac lehetővé tenné – az egyes

darabok tömegének növekedése miatt nem igazán van mód. A kezdeti tapasztalatok szerint az említett munkarendszer alkalmazásával három fő átlagos napi teljesítménye 9-10 m³ között mozog kétszáz méteres átlagos közelítési távolság esetén. A hatékonyság növelhető a közelítési távolság csökkentésével, de ez sajnos a feltárhálózat miatt nem mindig kivitelezhető.

A gép előnyei között a kis talajnyomás és a főállomány kímélete mellett elmondható továbbá, hogy nagyon kicsi az üzemanyag-fogyasztása. Napi nyolcórás műszakban átlagosan négy liter üzemanyag felhasználását mértük. Ez 10 m³-es átlagos napi teljesítmény esetén 0,4 l/m³ fajlagos üzemanyag-felhasználást jelent, szemben például az LKT-val végzett egységpraktus technológiával, melynek során átlagosan napi 13-16 m³-es teljesítményt 35 literes üzemanyag fogyasztás mellett érhetünk el.

A Vasló alkalmazása óta észlelt egyetlen hátrányként azt említhetnénk, hogy a fékező berendezés lejtmenetben, rakottan nem megfelelően hatékony, de ezt a hiányosságot könnyen kiküszöbölhetjük, ha a közelítőnyomhálózatot nem túl meredeken vezetjük.

Korábban erdészethél néhány kerületében a lágylombos faanyag összegyűjtése gondot okozott, de ezzel a géppel várhatóan megoldhatóvá válik az ilyen faanyag hasznosítása is. Összességében elmondható, hogy a gép segítségével rentábilisan és természetkímélően tudjuk végezni a megfelelő dimenziókat elért előhasználatokban a faanyag felkészítését.

Kép és szöveg: **Buneváczy Győző**

Erdészeti mérőállomás-hálózat

Telepítés, működtetés, rendszer szervezés

Hétköznapi életünk mindennapjaiban is meghatározó tényezők környezetünk folyamatosan változó meteorológiai jellemzői. Mindemellett, lépten-nyomon találkozunk korunk egyik sokat emlegetett és vitatott fogalmával, a globális éghajlatváltozással, annak sokféle kimenettel modellezett jövőbeni hatásaival.

A Föld vegetációs társulásai, közülük a legösszetettebb ökológiai rendszert alkotó erdők – épp az éghajlatra jellemző visszacsatolási folyamatok dinamikus jellegéből fakadóan – már számos kisebb-nagyobb, lassúbb vagy gyorsabb klímaváltozáshoz alkalmazkodtak. A változás nyomon követéséhez – vagy az adatgyűjtés szempontjából még feltáratlan területek klimatikus sajátosságainak, tulajdonságainak felderítéséhez – elengedhetetlen a kisebb földrajzi egységeket, erdőgazdálkodási tájegységeket felölelő mérőállomások rendszerbe szervezése. Egy erdőgazdaság mindennapi gazdálkodásában folyamatosan szembeesül az erdőklíma tényezőivel, annak állandóan változó paramétereivel.

Az Ipoly Erdő Zrt. a Börzsöny hegységben és a Cserhátban 2006 decemбере óta folyamatosan állítja üzembe és bővíti a La Crosse-rendszerű, WS 3600 típusú időjárás-figyelő és -adatgyűjtő miniállomás-hálózatát. E rendszer működtetésének, szervezésének kezdeti feladatait, tesztelését a Börzsöny hegységben végeztük.

A Börzsöny klimatikus sajátosságai

A hegység makroklimatikus viszonyai alapvetően megegyeznek az Északi-középhegység magasra kiemelt tagozatainak (Mátra, Bükk, Zempléni-hegység) általános éghajlati alapvonásaival. A Kárpátok közelsége, a viszonylagosan északi földrajzi helyzet, a tengerszint feletti magasság növekedésével csökkenő hőmérsékletek, a fagyzugos szűk völgyek hazánk átlagos éghajlatánál hűvösebb, csapadékosabb klímát eredményeznek itt.

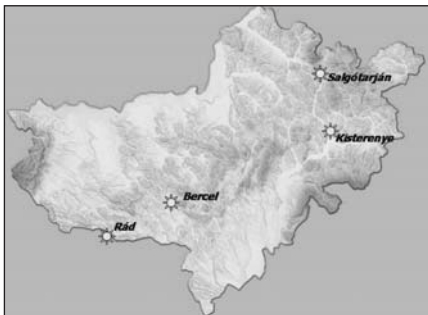
A Börzsöny – sajátos domborzati viszonyaiból és elhelyezkedéséből eredően – csak e területre vonatkoztatható, jellegzetes mikroklimatikus paraméterekkel is rendelkezik.

A hegyvidék zártságából, a nagy kiterjedésű erdőtakaró párolgatás adta hőelvonó-hűtő hatásából, a domborzati viszonyokból, és elsősorban a mérték-

adó tszf.-i magasságából eredően, a terület éves átlaghőmérséklete 8,5-9,5 °C. A Magas-Börzsönyben ez csak 7-7,5 °C körüli (*Nagy-Hideg-hegy klímaállomás sokévi átlaga: 7,2 °C, forrás: OMSZ*).

A hegység a környező, jelentősen alacsonyabb átlagmagasságú térszínekből szigetszerűen, hirtelen emelkedik ki. Nyugati-gerince és a 12 km-es főgerinc vonulat az ÉNy-i, uralkodó szélirányra nagyjából merőlegesen helyezkedik el, így a nyugati irányítású, labilis, páratelt atlanti légtömegek útjában emelkedik. A domborzati okokból magasba kényszerített, nagy nedvességtartalmú légtömegek nyomán a hegység belső csapadékviszonyai a hazai átlagtól (kb. 600 mm/év) – pozitív irányban – jelentősen eltérnek. Míg a nyugati peremterületek sokéves átlaga 550 mm körül mozog (*Tésa állomás sokévi átlaga 539 mm, forrás: OMSZ*), a központi területeken átlagosan 750-800 mm csapadék hullik (*Nagy-Hideg-hegy klímaállomás sokévi átlaga: 740 mm, forrás: OMSZ*). Egyes, az ún. genovai típusú mediterrán ciklonokban gazdagabb években ez az érték a 900-950 mm-t is

megközelítheti a Csóványos-Nagy-Hideg-hegy térségében.

A lehulló éves csapadékmennyiség területi megoszlása nem egyenletes. Pl. a Magas-Börzsöny kiugró értékeivel szemben a Nógrádi-medence felé néző keleti, hegylábi tájak évi átlaga 550-600 mm körül mozog. Megfelelő időjárási helyzetben, a nyári záporok-zivatarok kialakulásában, számuk gyakoriságában fontos szerepet játszik a hegységet borító zárt erdőtakaró folyamatos vízgőz-párolgatása. Ezért gyakori jelenség a Börzsönyben, hogy a ragyogó tisztán induló nyári reggelek után, a déli órákra már égbetörő gomolyfelhők képződnek a főgerinc felett.

A május-július közötti csapadékmaximum mellett, az éves csapadékmennyiség jellemző hányada a téli időszakban, szilárd formában hullik le. Az erdők vízháztartásában rendkívül fontos szerepe van a tartós téli hótakarónak. A korábbi téli időszakok egyenletesnek mondható időjárási adatai (*bővastagság, havas napok száma, fagyos napok száma, téli napok száma stb.*) ma már jelentősen átalakulóban vannak. Elsősorban a kiegyensúlyozatlanság a dinamikus, gyors időjárás-változások következtében, az egymást követő évek téli körülményei jelentősen eltérhetnek egymástól. Gyakoriak lettek az 550-600 m tszf.-i magasságban gyorsan lehulló és megmaradó nagy mennyiségű havak, a vegyes halmazállapotú csapadékok (*havas eső, vizes hó, ónos eső, jeges eső, graupel*), a gyorsan betörő hóolvadások, vagy a tartósan enyhe időszakok és az azokat lezáró erőteljes hidegbetörések.

Ezek mind jelentős klimatikus terhelést rónak az erdőállományra (*pl. jégkarakok, koronakarak, gallytörések, talajcsuszamlások, széldöntések stb.*).

Az adatgyűjtés célja, a mérőeszközök kiválasztása

A miniállomás-hálózat felállítását épp e rendszeres mérésekkel nem vizsgált hegység saját viszonyainak, a finom dinamikák megfigyelésének igénye indokálta.

A tervezett tágabb értelmű célokat és igényeket (*folyamatos időjárás-figyelés, adatgyűjtés, feldolgozhatóság, gyors telepíthetőség, mobilitás, PC kapcsolat, on-line adatfelvitel, jó ár/érték arány, stb.*) együttesen kielégítő készülék kiválasztása során sokféle szempontot kel-

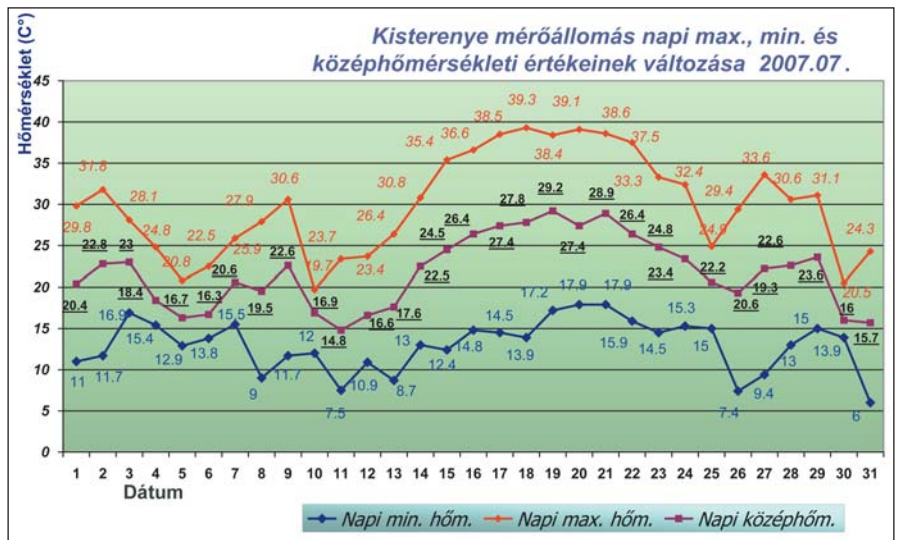
lett mérlegelni. Természetesen a nagyobb megbízhatóság és a minél pontosabb adatnyerés igénye miatt ideálisabb lett volna profi vagy „félprofi” mérőműszerekkel dolgozni, de ezek telepítését a rendkívül nagy költségek nem tették lehetővé. Egyetlen állomás felszerelése ezekből a típusokból 1,5-5 millió forintos beruházást igényelne.

Így esett a választás a meteorológus szakmában dolgozó észlelők által is használt, magas szintű amatőr műszerek egyik legjobbjára a *La Crosse-rendszerű WS 3600 időjárás-figyelő miniállomásokra*. Ezek beszerzése és telepítése egyenként százezer forintos nagyságrendű ráfordítást igényel.

Az állomások felépítése, struktúrája viszonylag egyszerű. Rendelkeznek egy beltéri bázisállomással, amely egyben a külső szenzorok 433 MHz-s rádióhullámon sugárzott adatainak vevője és megjelenítője is – illetve három külső, egymással és a beltéri egységgel folyamatosan kommunikáló szenzorral, mint a csapadék-, a szél- és a hőmérséklet-nedvességmérő szenzorok. Ez utóbbi

egyben a rádió-jeladó funkcióját is betölti. A szenzorok beállítható időintervallumokban történő mérései nyomán, *külső hőmérséklet, külső páratartalom, szélbűtés és harmatpont hőmérséklet, szélirány, szélereősség, szélökés sebesség, csapadékmennyiség, pillanatnyi relatív és abszolút légnyomás, légnyomás statisztika, minimum és maximum értékek* adataihoz juthatunk. Az adatfeldolgozásban, kezelésben nagy előnyt jelent, hogy a bázisállomás folyamatosan PC-re kapcsolható és a mellékelt szoftvercsomag segítségével a mért értékek folyamatosan lehívhatóak, tárolhatóak. Emellett lehetőség van arra is, hogy egyes telepített állomások esetén élő, a világhálón keresztül bármilyen felhasználó által *on-line elérhető adatlekérdezést* valósítsunk meg.

A mérőhálózat telepítése, működtetése

Az állomások telepítése során, elsősorban a légkörfizikai paraméterek változásait mérő szenzorok hivatalos szabványhoz igazodó elhelyezését kellett megoldani. Főleg annak tekintetében, hogy egyrészt hagyományos „műszerkert” kialakítására nem volt lehetőség, másrészt – az adatmérés és gyűjtés szempontjait is követve – egy mobilizálható, könnyen elérhető, karbantartható, időálló struktúrát kellett létrehozni. Így, követve más típusú miniállomások szenzorjainak ún. „árbocos” elhelyezését, sikerült egy saját tervezésű, egyedi szempontjainak legjobban megfelelő *WS-állványt* készíteni.

Az állvány három méter magas, tartószerkezete 6x6-os zártszelvényből készül, mely fehér színű műanyag porszórással van bevonva, a hőterhelés csökkentése és az időjárás-állóság szempontjából. Az állványra – a talajfelszíntől két méter magasságban – egy 30x30 cm-es kicsinyített, lamellázott angol hőmérőházikó van felszerelve. Ez műgyantában áztatott OSB anyagból készült és külső felületén többrétegű, fehér festék bevonatú. Ebben kerül elhelyezésre az ún. thermo-higro szenzor.

A szélmérő szenzor a nyílt terepen való elhelyezések miatt három méter, míg a csapadék szenzor – a minden irányú 45 °-os ráláthatóságot biztosítva – két méter magasságban helyezkedik el.

Az egyes állomások elhelyezése során elsősorban a hálózatos lefedettséget igyekeztünk követni azzal az elképzeléssel kombinálva, hogy egy-egy tájegységen minél több állandó internet kapcsolható mérőállomás legyen. A PC-re nem köthető állomások adatcsomagjait a bázisállomások folyamatosan tárolják, ahonnan laptop segítségével hívhatóak le.

A mérőhálózat kiépítése először a Börzsöny hegységben történt meg, ahol már összesen hat állomás került beüzemelésre: a Kőember (610 m) és a Curgó-fejezet (617 m) völgyfőjében fekvő *Wenckheim ház*nál, a jeni Závaz nyerge alatt a *Diósjenői Erdészet* épületének kertjében, a *Királyréten* alsó vendégház kertjében a *Kemence-patak* völgyében, a *Kemencei Erdészház* fűvészkertjében, illetve *Királyréten* és *Kőspallagon*.

A hálózat kiépítése során, további állomások működnek már a Cserhátban is – Rádon, Kisterenyén, Bercelen és Salgótarjánban.

Mindemellett, igyekszünk a mérések pontosságának fokozása érdekében egy, ún. Hellmann mérőkből, ombrométerekből álló „alrhálózatot” is rendelni a miniállomások mellé, melyek működtetését saját munkatársainkkal biztosítjuk.

Aktuális adatok az interneten

A hivatásos meteorológusok által irányított, www.metnet.hu időjárás webportált üzemeltető AMET Közhasznú Egyesülettel való együttműködésünk nyomán, a közös fejlesztések jóvoltából integrálódott az Ipoly Erdő Zrt. honlapjára a hálózathoz szorosan kötődő online időjárás adatrendszer, melynek alapjait a következők jelentik:

- adatfogadás,
- adatfeldolgozás, kezelés,
- jelen idejű adat megjelenítés (online rendszer),
- grafikus és térképi megjelenítés,
- havi statisztikai feldolgozás, megjelenítés.

A nap 24 órájában működő online időjárás adatközlő rendszer az alábbi hivatkozáson érhető el a felhasználók számára: <http://www.ipolyerdo.hu/index.php?op=category&id=004007002>

A kiépített miniállomás-hálózat legfontosabb működési céljai az alapadatgyűjtés mellett a következők: erdészeti adatszolgáltatás, abiotikus kárkockázat-figyelés, monitoring, kapcsolódó pályázatok adattámogatása (*aszályok, jégkárók, szélöntések, vi-barkárok*), térségi ökoturisztikai online adatszolgáltatás, archívum elérhetőség, visszakereshetőség, oktatási funkciók bővítése, erdei iskolák oktatási programjainak támogatása, vesztély-előrejelző, figyelmeztető rendszer felállítása.

Összefoglalás

Erdőökológiai szempontból meghatározóak egy adott terület légkörének fizikai tulajdonságai, az abiotikus környezeti tényezők: *fény, fényeloszlás, bőviszonyok, víz, csapadék, páratarta-*

lom, vízgazdálkodás, légkör-összetétel, mechanikai-fizikai hatások stb.

Ezek a tényezők voltaképpen a különböző életközösségeket alapvetően szabályozó kényszerfeltételeket jelentik. Az erdőklíma-vizsgálatok e feltételek meglétét, alakulását, változásait állítják kutatásaik homlokterébe.

A bioszféra egyik alapvető rendszere az éghajlat, a talaj- és a növénytakaró kölcsönhatása – melynek komplex visszacsatolásai az erdő ökoszisztémájának működésében is elsődlegesek. Az éghajlatot meteorológiai elemek – légkörfizikai tulajdonságok, hőmérséklet, páratartalom, csapadék stb. – térben és időben folyamatosan változó rendszere alakítja. A klímát alkotó meteorológiai elemek nem mindegyike és nem azonos mértékben gyakorol hatást a növénytakaró elemeire. Ezzel párhuzamo-

san, egyetlen időjárási elem megváltozása nem feltétlenül változtat meg egy olyan rendkívül sok irányba alkalmazkodó rendszert, mint az erdei ökoszisztéma. Ezért a konkrét vizsgálatok, modellezések során érdemesebb csak néhány, szignifikáns elemet kiválasztani. Ezek alkotják az ún. ökoklímát, mely egyben az erdőgazdálkodás kiemelten fontos meghatározója.

A bioklimatológia gyakorlati eredményei fontos eszközök az egyes területek szakszerű és tartamos kezelési módjainak kialakításában, a térség adottságaihoz illő, ésszerű tájhasználati tervek kidolgozásában és alkalmazásában.

Nagy László

tudományos munkatárs,
projekt koordinátor
Ipoly Erdő Zrt.

A FAO erdészeti tevékenységei

Immár több mint egy évtizede, hogy az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Világszervezetének (Food and Agriculture Organization of the United Nations, továbbiakban FAO) egyik regionális irodájának ad otthont hazánk. A Közép- és Kelet-európai Iroda 1996-ban költözött Budapestre, és attól kezdve látja el a térségben az aktuális agrárproblémák orvoslását.

Az alrégió 23 országot foglal magába, melyek az alábbiak: Albánia, Azerbajdzsán, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Cseh Köztársaság, Észtország, Fehéroroszország, Grúzia, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Macedónia, Magyarország, Moldova, Montenegró, Oroszország, Örményország, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Szerbia és Ukrajna. A fenti felsorolásból is látszik, hogy az érintett területek földrajzi adottsága, szakmai háttere és fejlettségi szintje meglehetősen széles skálán mozog.

Ennek köszönhetően nincs két ugyanolyan probléma; ezért a programokat az ország igényeihez kell igazítani, illetve kialakítani. A projektek kidolgozását az adott célország érintett minisztériumának felkérése alapján a FAO szakreferensei és szakértői végzik. Ők a kivitelezés

vezetésében és koordinálásában is aktív szerepet töltenek be, természetesen az ország szakmai gárdájával együtt. Az erdészeti projektek döntő többsége az állami, illetve a magán-erdőgazdálkodás támogatását, az erdészeti szektor politikai környezetének fejlesztését és az erdőgazdálkodás információs és kommunikációs csatornáinak fejlesztését támogatta.

Magyarországot eddig 17 alkalommal támogatta a FAO Technikai Együttműködési Programja (Technical Cooperation Programme), ezekből az erdészeti szektort 2 érintette. Az egyik a Büjék környéki erdészeti és vidékfejlesztési terv támogatása és előkészítése, illetve az innovatív erdőgazdálkodás megtervezése és kialakításának támogatása. Ez utóbbiról szóló összegző jelentést az Erdészeti Lapok májusi számában mellékelte a FAO.

Reméljük, hogy az erdészeti szakma hasznos tapasztalatokkal gazdagodott a projektek lefutása alatt, illetve a gazdálkodás gyakorlata is megtalálja (a lehetőségek figyelembe vételével) a természetközeli erdőgazdálkodás eddig nem alkalmazott eszközeit.

Inhaizer Hubert Nimród
erdészeti referens

Pusztulás után felújítás

Az Országos Erdészeti Egyesület Nagykanizsai Helyi Csoportjának tagjai és a meghívott vendégek – mintegy 80 fő – 2008. május 14-én, a Zalaegerszegi Erdészet területén, a Csácsi Arborétumban találkoztak.

Tihanyi Gyula egyesületi titkár üdvözölte a megjelenteket, ismertette az OEE legutolsó és az elkövetkező rendezvényeit, kiemelve a vándorgyűlésen való részvételt.

Bevezetőként *Horváth Ferenc*, a Zalaerdő Zrt. vezérigazgató-helyettese a szakmai napok már hagyományos jellegét emelte ki, hiszen a szakemberek visszatérnek egy korábbi helyszínre. Három évvel ezelőtt ugyanitt a bükk katasztrofális pusztulását szemlélték meg, mely nagyon elkésérítő és kilátástalan volt, most pedig már látni lehet a változásokat.

Megemlítette, hogy 200 000 bruttó m³ fa pusztult el a vállalatnál, ebből 140 000 m³ volt a bükk. Elsősorban a határtermőhelyeken és kiemelten ebben a térségben a csácsi erdőtümbben, ahol a kissé túltartott bükkös-állományok nem tudták elviselni a kialakult éghajlati változásokat.

Az erdészeti szakigazgatás tavalyi mérlegbeszámolója már úgy értékelte, hogy a bükkpusztulásnak vége. Felmerül továbbra is a kérdés, hogy azok a fák, melyek túléltek, milyen állapotban vannak, milyen értékvesztést szenvedtek el – fejezte be *Horváth Ferenc*.

Nagy László erdészetigazgató, mint házigazda ismertette a 3-5 évvel ezelőtti bükkpusztulást, annak nehéz felszámolását és a jelenlegi állapotokat:

– A Zalaegerszegi Erdészet 10 746 hektáron gazdálkodik. A fafajok között a bükk területben 18 százalékos, fatömegben 28 százalékos arányt képvisel. Bükköseink jelentős része nem bükkös klímában, karbonátos löszön, vályogon

kialakult termőhelyeken, rossz vízgazdálkodású erdőtalajokon található.

A 90-es évektől fellépő csapadékhiány 2000-2003. között tartós aszályal folytatódott.

Növekedett a hőszéles napok száma, és jellemzővé vált a párahiány. A szárazság következményei az erdőkben is jelentkeztek, legnagyobb mértékben a bükkösök károsodtak.

Elsőként az állománysegélyeken, gerinceken, illetve a déli kitettségű domboldalakon álló törzsek lombvesztése volt megfigyelhető. A kisméretű levelek, a sárguló lombzat mutatta elsőként a vízhiányt, amely csúcscsúszáradással folytatódott.

A másodlagos károsítók tömeges fellépését a 2003-as évtől tapasztaltuk. Fő károsítóként a zöld karcú díszbogárt (*Agrius viridis*) és a bőbitás bükkiszüt (*Tapbrorynchus bicolor*) határozták meg.

A 2004. évre óriási méretet öltött a fák

elhalása. Az akkori legfontosabb feladatunknak az értékmentést tekintettük, ami az elhalt fák gyors letermelését, kiszállítását és értékesítését jelentette.

A 2003-2006. közötti időszakban mintegy 120 000 bruttó m³ bükk-faanyagot termeltünk le.

Az időben kitermelt faanyag még értékesíthető rönkválasztékot is adott, míg a teljesen elszáradt törzsek már törszen is befülledtek. A koronarész vízszint szinte kivétel nélkül felkészíthetlenné vált. A korhadt, reves koronarész a döntés során letörik, így ezekben a termelésekben 10-15 százalékkal magasabb apadékkal számolhattunk.

Számítások szerint a nettó m³-re kiutatott értékvesztés 2700 Ft volt. Továbbá figyelembe véve a 10 százalékkal magasabb apadékokat – amely normál viszonyok esetén export tűzifát adna –, a veszteség további 860 Ft-tal emelkedik köbméterenként.

Így erdészeti szinten 4 év alatt a bükk-fafaj száradása miatt bekövetkezett árbevétel-kiesés 299 millió Ft volt. A 400 Ft/m³ termelési és 1000 Ft/m³ szállítási költség-többlet, további 118 millió Ft-ot jelentett.

A bükkállományok pusztulása 2006. decemberéig összességében 417 millió Ft közvetlen kárt okozott az erdészetnek.

Az erdőpusztulás a 674,1 hektáros csácsi kerületben lévő bükkös-állományokat érintette leginkább. Itt észleltük először 2003-ban a bükkösök károsodását. Akkor három erdőrészletben 1992 nettó m³ egészségügyi termelést végeztünk. A károsítás mértékét mutatja, hogy az idős, 100 év körüli erdőkből csak 33 százalékos rönkkihozattal értünk el.

A 2004. évben emelkedett a károsítás mértéke, ennek következtében az egészségügyi termelések üteme is. 31 erdőrészletből 12 055 nettó m³ károsított faanyagot termeltünk ki.

Az erdészkerület területének 28 százalékan folyt fakitermelés, melynek nyomán 22,0 hektár erdőfelújítási kötelezettség keletkezett. A faanyagromlás mértékét mutatja, hogy a rönkkihozattal már csak 22 százalék volt.

– További 12 500 nettó m³ -t kellett felkészítenünk a 2005-2006-os években. Így a csácsi kerületben a 4 év során 26 500 nettó m³ letermelésére került sor – fejezte be *Nagy László*.

Ismeretes, hogy a csácsi erdőtümbben már 130 évvel ezelőtt is szakszerű erdőgazdálkodás folyt. 1945 előtt a híres Zalavári Apátság volt a tulajdonosa.

A bükkpusztulás tudományos értékelését *Molnár Miklós*, a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdő és Faanyagvédelmi Intézetének munkatársa adta elő táblázatokkal és fotókkal illusztrálva. Az éghajlatváltozást emelte ki, ezen belül is alapvetően a tavaszi és a nyári csapadék folyamatos csökkenését. A három szél-

(folytatás a 189. oldalon)

Kaán Károly vetélkedő, Mezőtúr 2008.

Mindenki sajnálhatja, akinek bármi köze van az ifjúság természet-szeretetre való neveléséhez, hogy nincs ott legalább egyszer a mezőtúri döntőn. A negyvennégy ötdíkes, hatodikos, az őket kísérő felkészítő tanárok, a meghívott vendégek, és nem utolsósorban a rendezők izgatott kavalkádja egészen különleges élmény.

Az ünnepélyes megnyitó a Himnusszal kezdődött. Nem gépzene volt, hanem *Berceli Endre* zongorán kísérte a jelenlévők énekét. Figyeltem a kis, alig múlt tizenévesek száját, és örömmel láttam hogy szinte valamennyi követi a dallamot. Van remény!!

Jubászné Szigeti Erzsébet műsorvezető Kaán Károlyt idézte: „Azt tekintem feladatombul, hogy tájékoztatást nyújtsak a természet kultusza mindenrendű művelőjének, felköltsem az érdeklődését a természetvédelem és a természeti emlékek gondozására, természeti kincseink védelmére”

A helyi, 135 éve működő Petőfi Dalkör adott műsort a 60 éve a kórus élén álló *Kávási Sándor* vezényletével,

melyet a meghívott vendégek köszöntése követett. *Dr. Oláb Lajos* KVVM államtitkár, *Rózsa Endre* országgyűlési képviselő, *dr. Vajna Tamásné* a Kiskunsági Nemzeti Park igazgatója, a zsűri elnöke, *Bazsáné dr. Szabó Marianne*, a KVVM Oktatási Főosztályának vezetője, *Simonyi István*, az Oktatási Minisztérium szaktanácsadója, *Lévai Sándor*, Me-

zőtúr alpolgármestere, *dr. Székely Péter* a szolnoki Főiskola Mg. Fakultás rektora, *dr. Bíró István*, fakultás-igazgató, *dr. Krizsán Józsefné*, főtanácsos, a versenybizottság titkára, valamint *Garancsy Mihály*, a TermészetBÚVÁR főszerkesztő-helyettese, hozzászólásukkal, jelenlétükkel bizonyították hogy fontos eseménynek vagyunk tanúi.

A 2008. évi vetélkedő ötödikes és hatodikos résztvevői

Kaán Károly mellszobrának koszorúzása előtt *Bodrik Janka* egyetemi hallgató Ghánában készített felvételeiből rendezett kiállítást nyitotta meg *dr. Sebestyén Katalin*.

A versenyzőknek délután labor-munkával kellett összemérniük tudásukat.

Másnap *dr. Szabó Albert* tartott előadást Mezőtúr környékén a különböző megállóknál, ahol igen csak figyelmesen kellett jegyzetelni a nebulóknak, mert a „vizsgakérdéseket” az elhangzottakból tették fel. *Molnár Sándor* helyi erdész az év fájának ültetése előtt tartott igen színvonalas ismertetőt a törékeny fűzről.

A döntő harmadik napján ötperces kiselőadással tettek felkészültségükről tanúságot a versenyzők. Egyik-másik mondhatni profi módon

A tudósító ki tudja hányadszor írja

arról, hogy a rendezők szervezési gondjai is enyhülhetnének. Munkánkat a társadalom minden bizonnyal másképp ítélné meg, ha e verseny népszerűsítésével, támogatásával helyi szinteken is bekapcsolódnánk. Gondoljunk arra hogy a mai fiatalokból lesznek a jövő tanárai, mérnökei, vezetői, akik vélhetően nem felelhetnek. Egyesületünk nehéz anyagi

helyzete ellenére százezer forinttal, jelentős könyvadománnyal és korosztályonként az első öt helyezett iskolájának egyéves Erdészeti Lapok előfizetéssel támogatta a versenyt. Végző mentőövként érkezett az Utilis Kft. 200 000 Ft-os támogatása. (A verseny fő szervezőinek tiszta lelkiismerettel adhatna szakmánk elismerést a tizenhat év alatt kifejtett munkájukért.)

Kép és szöveg: **Pápai Gábor**

Kaán Károly örök érvényű öröksége

A mezőtúri vetélkedő 16 éves évfordulóján idézzük dr. Gőbölös Antal beszédét, melyet a kecskeméti arborétumban a Kaán Károly emlékmű avatásán az elmúlt évi vándorgyűlésen mondott el.

Klaus Hemmerle Achen filozófus püspöke írja: „Nem vagyunk képesek mindent megvalósítani életünkben, mégis kötelességünk viszonzni az ajándékot, amiben részesülünk. Nekünk kell végig szőni a szálát amit kapunk, s a mi felelőségünk, hogy tovább adjuk.”

A 140 éve született Kaán Károly értékes örökséget – ajándékot hagyott az öt követő nemzedékekre, így ránk is. Kötelességünk azt megőrizni – tovább adni!

A szerteágazó, kiterjedt életmű értékelése több konferenciára való feladatot adna. Mit jelentett, mit adott nekünk itt Kecskeméten ez az életmű?

Általános értelemben példát mutatott egy a hazáját, a hivatását szerető ember hogy viselkedjen egy nehéz történelmi korszakban.

Az erdészet szerencséje, hogy egy karizmatikus, erős személyiség – Kaán Károly – a vezetője a trianoni békeszerződés után.

Nekünk alföldi erdészeknek programot – célt adott, az alföldi tájat beemelte az erdőgazdálkodás vérkeringésébe. Széchenyi álmát, az Alföldfásítás „vízióját” megvalósította, megteremtve: a jogi, a tudományos és a szervezeti alapokat.

A 1930-as években itt Kecskeméten működött a homokfásító kísérleti telep, három helyszínen: Csalános, Ballószög és Matkófehért.

Az 1934-es OEE Vándorgyűlés és az 1936-os II. Erdészeti Világkongresszus tanulmányútjai érintették is az adott helyszíneket. Mindezek azt eredményezték napjainkig, hogy az erdők területe háromszorosára nőtt a Duna-Tisza közti homokháton.

Jelentős hatást gyakorolt az alföldi tájgazdálkodásra a Kaán profétikus felismerése a természetvédelem szerepét illetően is.

Az 1931-ben megjelent: „Természetvédelem és a Természeti emlékek” című munkája alapmű. Az 1935. évi IV. törvénycikk – Az erdőről és természetvédelemről – mára már „kiterelbélyesedett”. A természetvédelem és az erdőgazdálkodás közös gyökere ad reményt a jövőben, a harmonikus együttműködésre.

Az Alföld erdészei bálásan őrzik és adják tovább a következő nemzedékeknek Kaán Károly bagyatekát.

Püspökladány és Mezőtúr után itt Kecskeméten is legyen erre tanú e KŐ!

Vendéglátó a Mecseki Erdészeti Zrt.

A közönségkapcsolatok szakosztályának tagjai, valamint meghívott újságírók élvezhették a Pécsváradi Erdészet kedvességét, *Ripszám István* erdészetigazgató minden részletre kitérő terepbeutatóját, a Mecsek friss, tavaszi ruháját, Nagymáté erdeinek csendjét, a vadászház szakácsának remek főztjét, *Várady József* erdészetigazgató alapos felkészültségét és közvetlen előadását. A tudósító meg csak irigykedik, hogy – miután „aszfalterdész” lett – csak ritkán élvezheti az erdő közvetlen közelségét. No de Bánk bánt idézve „munkálkodó légy, nem panaszkodó”, fussunk végig néhány gondolattal a másfél napon. Pécsváradon *Szónyi János* vezérigazgató-helyettes tartott rövid, a megjelentek számára átfogó szakmai előadást a cég legfontosabb tevékenységéről, az erdőgazdálkodóknak újszerű vállalkozásairól, mint a Mecsextrém-park, és a kárászai gyümölcsfeldolgozó üzem beindítása. *Ripszám István* a Kisújványa felett épült cigányhegyi kilátón még újságíróknak is érdekes előadást tartott a magasban, amit a mikrofonosok kellőképpen ki is használtak. Nagymátén este szakosztályülést tartottak, amelyen ott volt *Dobó István*, a Közjóléti Szakosztály elnöke is. A hatékony együttműködés lehetőségeiről egyeztettek.

Másnap délelőtt a vadászház körüli, mintaszerűen kezelt és karbantartott parkkal ismerkedtünk, Fekete Istvánra emlékezve.

A Zrt. központjában *Káldy József* vezérigazgató fogadta a

Ripszám István és...

társaságot. Rövid összefoglalója után bemutatta a Ferling PR Communications Kft. vezetőjét, és a Mecsextrém-park vezetőjét. *Ferling József* vázolta

cége és az erdőgazdaság közös munkáját. Ma már elengedhetetlen, hogy profi szakembereket foglalkoztasson az a cég, amelyik hatékony kommunikációt akar.

Palka Réka, a Mecsextrém-park vezetője az Árpád-tetői létesítménynél avatta be az érdeklődőket a park működtetésének részleteibe. Megtudtuk, hogy távlati elképzelés szerint Pécs városi állatkertje a közelbe költözne. Így egy helyen többretű kikapcsolódásra nyílik alkalom. Nem lehetetlen, hogy a villámgyorsan suhanó erdei bob végállomásánál vízilovak medencéjét láthatjuk majd.

Kép és szöveg: **Pápai Gábor**

... Szónyi János P. Kiss Zsuzsának nyilatkozik

Várady József, ...

... Palka Réka ...

... és egy kalandozó

Sóhaj és fohász Fekete Istvántól

„Az erdő sóhaja

Vándor, ki elbaladsz mellettem, ne emelj rám kezet!

Én vagyok tűzbelyed melege hideg, téli éjszakákon, én vagyok tornácod barátságos fedele, amelynek árnyékába menekülsz a tűző nap elől és gyümölcsöm oltja szomjúságodat.

Én vagyok a gerenda, mely bázadat tartja, én vagyok asztalod lapja, én vagyok az ágy, amelyben fekszel, a deszka, amelyből csónakodat építed.

Én vagyok bázad ajtaja, bölcsőd fája, koporsód fedele.

Vándor, ki elmegy mellettem, hallgasd meg a kérésemet:

– Ne bánts!”

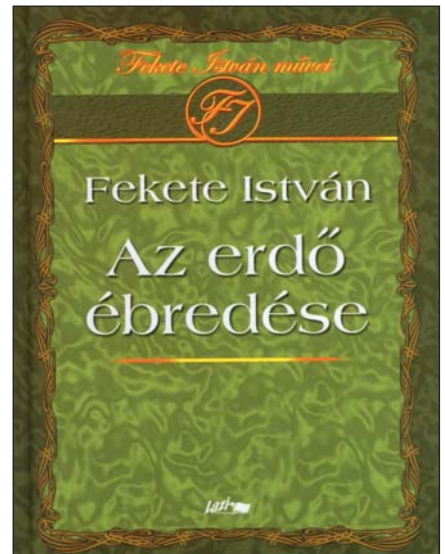
(Fekete István)

„Az erdő sóhaja” –

„Az erdő fohásza”

Örömmel teli meglepetéssel fedeztem fel, és olvastam Fekete István: „Az erdő ébredése” című, a közelmúltban megjelent gyűjteményes könyvében „Az erdő sóhaja” című írást. A kötetet *Sánta Gábor* szerkesztette, s annak összeállításában a Gyenesdiáson élő *Horváth József* is közreműködött. Ő találta meg a Magyar Rádió archívumában mind „Az erdő ébredése”, mind „Az erdő sóhaja” című írást gépiratát, mint Fekete István műveit. Mindkettőt 1948. február 24-én olvasták fel – gondolom a Kossuth Rádióban.

Ez utóbbi mű igen közismert lett „Az erdő fohásza” címen, hiszen számtalan

formában, fára festve, pergamenre nyomtatva, erdészeti irodákban, vadász- és turistaházakban is megtalálható, akár díszes formában is, kifüggesztve. De sehol sincs feltüntetve e szöveg szerzője! Mit tagadjam, amikor először olvastam „Az erdő fohászt” nekem tetszett. Ám igen tisztelt professzorunk, *dr. Mayer Antal* az erdőművelés tanálán legkiválóbb művelője, a hetvenes évek elején, egyik előadásán mérgesen kifakadt, hogy: „az erdészeti ünnepeken állandóan ezt, egy falusi tanító által fabrikált írást idézik, holott a magyar költészet tele van híres-neves költőink erdőről szóló szebbnél-szebb verseivel.” Rövidesen meg is szerkesztette „Az erdő poézise”

című könyvet a professzor úr, ennek bizonyítására, összegyűjtve benne az erdőről szóló magyar irodalom számtalan remekét! Az erdő fohásza persze nem kapott ebben a kötetben helyet.

Ám Fekete Istvánt minden bizonnyal a II. világháborút követő, túlzott erdőpusztítások indították arra, hogy szót emeljen az erdők kímélete, védelme érdekében. S mint megannyi írásával, ezzel is nevelni kívánta az ifjúságot és az embereket az erdő szeretetére. Ha a jövőben „Az erdő fohásza” alá szerzőjének nevét is odaírjuk, akkor talán még inkább megszívelik az olvasók, az erdő sóhaját, fohásztát.

Feiszt Ottó

Klímaváltozás az óceánok mélyén

Az üvegházhatás következményei az óceánok mélyén is tapasztalhatók: a szén-dioxid-kibocsátás már 4500 méter mélyen is mérhető – állapították meg a németországi Kielben lévő Leibniz Intézet kutatói. A fosszilis energiahordozók elégetésével keletkező gázok először az atmoszférába jutnak, utána a tengervízben oldódnak: mennyiségük az elmúlt két évtizedben jelentősen nőtt.

A kieli tudósok a Meteor nevű kutatóhajóval a Karib-tengerről indulva az Atlanti-óceán északi részén át Lisszabonnig hajóztak. Útjuk során különböző mélységekben mérték a szén-dioxid koncentrációját, majd összehasonlították az adatokat azokkal az információkkal, amelyeket egy tanulmányút során

az 1980-as évek elején gyűjtöttek. Az összehasonlításhoz használt speciális statisztikai módszer segítségével megtudták rajzolni az óceán szén-dioxid-térképét.

A gázok sokkal nagyobb mélységbe jutnak le, mint azt eddig feltételezték. Ez egyben azt is jelenti, hogy az óceánok az üvegházhatás során keletkező gázokat sokkal nagyobb mennyiségben szívták föl, mint ahogy a korábbi számítások mutatták. A tudósok úgy vélik, hogy a világtengerek az ipari korszak kezdete (vagyis körülbelül 200 év) óta az emberi tevékenység által kibocsátott szén-dioxid mintegy felét szívták fel, ami fékezi az üvegházhatás erejét. Ugyanakkor a tengervízben lévő egyre nagyobb

szén-dioxid-mennyiségnek káros hatása is van: az óceánok elsavasodnak tőle. Ez különösen a mészképző organizmusok – mint például a korallok vagy a kisebb planktonfajok – számára nehezíti meg azt, hogy létrehozzák mészvázukat. A kieli intézet kutatói is megerősítették, hogy a vízmélységnek az a határa, ahol a mész feloldódik az óceánban, az elmúlt 200 évben 400 méterrel följebb húzódtott.

(www.greenfo.hu nyomán az *Élet és Tudomány*)

Hirdessen az Erdészeti Lapokban!

(folytatás a 183.oldalról)

sőségesen száraz, aszályos év után a bükkfák ellenálló képessége csökkent, a növedék visszaesett, vagy meg is szűnt. Molnár Miklós bővebben a helyszínen mutatta be a pusztulás okait.

A helyszíni bejárás első állomásán Nagy László számolt be arról, hogy Alsónemesapáti 24/C 110 éves erdőrészben 2004 és 2005-ben 2,7 hektár bükkös pusztult el a domb tetején, melyet letermeltek. Természetes újulat 30 százalék volt, a többi területet kocsánytalan makkal vetették be. A szépen kivitelezett soroló csemeték biztató növekedést értek el.

A csácsi tömbben – ahol a dombtetőről szép kilátás nyílik a jellegzetes dimbes-dombos zalai tájra – Horváth László a kerületvezető erdész.

A második helyszínen, amely szintén dombtető, Alsónemesapáti 24/A 102 éves 82 százalék bükkösben egészségügyiként letermelt 403 m³ faanyagból csak 15 százalék volt a rönkkihozatal. Tavaly 1,1 hektáron 370 m³-t felújító vágásként termeltek le. A természetes bükkújulatot csak 0,1 hektáron kellett mesterségesen kiegészíteni.

Ugyanitt kívágtak egy beteg fát, melyen tanulmányozni lehetett a bükk szinte minden károsítóját. Molnár Miklós bemutatta a bőbitás bükkszű és a zöld karcsú díszbogár életmódját, felismerhetőségét és károsítását. Látni lehetett a kergén 1-2 cm átmérőjű fekete foltokat, folyásokat, ami a fa első védekezősi módja az álcák ellen.

Külön foglalkozott egy fekete gomba károsításával, a *Biscogniauxia mularia*-t (magyar neve nincs), mely a koronában jelentkezik, főleg az ágakon láthatjuk. A megfeketedett ágak törékennyé válnak, és hamar leesnek. A ledöntött bükkfa ágai darabokra törtek, és a vastag tövén is látni lehetett a kártevőket és a faanyag minőségi romlását.

Molnár Miklós megmutatta a bükk eredményes védekezését is. Az egészséges, erős fa védekezik az álcájáratok ellen, s ennek eredményeképpen látni ellipszis alakú benőtt dudorokat.

Felhívták a figyelmét mindenkinek, hogy a látottak alapján figyelje a gondjára bízott erdőket, hogy időben lehessen észlelni a károkozókat.

A harmadik helyszínen, Zalaegerszeg 14/L 92 éves erdőrészben észlelték először az idős bükkfák elhalását, mely olyan mértékű volt, hogy 2,5 hektáron tarra kellett vágni. A 100 százalékban kocsánytalan tölgy makkvetéssel felújított területen már ember nagyságúak a csemeték.

A bejárás végén autóval olyan nagy területeken mentünk végig, melyek már az elmúlt években sikeresen, természetes úton újultak fel.

A csácsi tömbben az elpusztult bükkösök szépen felújultak, mindenütt látni a gondos munkát, s az eredményesség igen látványos.

Nem hagyható figyelmen kívül a feltehető nagy vadlétszám, minek következtében mindenütt kerítésekkel és villanypásztorokkal védik a fiatalosokat. Emiatt a vad is egyre kisebb területre szorul.

A természet is segített az utolsó bő makktermésével a tragikus bükkpusztulás következményeinek felszámolásában. A következetes erdőművelési munkával egészséges újulat virul, a szárazság enyhültével, a bővebb csapadék hatására újraéledtek a bükkösök.

A kutatást és a megfigyelést továbbra is célszerű folytatni. Felvetődhet az is, hogy e területen évszázadokkal ezelőtt vajon milyen lehetett a természetes növénytakaró?

A kocsánytalan tölgy természetes felújítását a nagykapornaki erdőtömbben mutatta be Nagy László, ahol Szarka Miklós a kerületvezető erdész. A kerület nagysága 742 hektár.

Itt a legmagasabb a tölgyek területaránya, 41,7 százalék, szemben az erdészeti 22 százalékos átlaggal.

A kocsánytalan tölgy természetes felújítását már a régebbi időben is végezték. 1945 előtt a Nagykapornaki Apát-ság tulajdona volt, és szakszerű erdőgazdálkodást folytattak. Érdekességként említhetjük meg, hogy Zala megyében elsőként fizettek elő az Erdészeti Lapokra 130 évvel ezelőtt.

A negyedik helyszín Nagykapornak 18/M,N és 19/J erdőrészek 110-115 évesek, 16,8 hektár, élőfakészletük 9000 m³. A kocsánytalan tölgy elegyaránya 95 százalék.

2006 őszén jelentős makktermés volt, melyet villanypásztorral védtek

meg, vadkár nem volt. Tavaly 3 hektár redukált területen, gyenge bontással 1440 m³ fatömeget és a második szintű gyertyánt termelték le. Az eredmény döbbenetes! Olyan sűrű tölgyújulat van, hogy nem lehet lépni anélkül, hogy le ne tapossuk.

Az utolsónak Nagy László a Nagykapornak 25/C, 25/D erdőrészeket mutatta be, melyek területe 13,2 hektár. 1986-1996 között magtermő állományként szerepelt, majd fokozatos felújítással, jó magtermés segítségével a 2000. év végéig a teljesen záródott újulat fölül letermelték a faanyagot. A nagy területű, 1,5-2,5 m magasságú tölgyes a sikeres felújítás szép példája.

A látott tölgyfelújítások mintaként is szolgálnak a szakembereknek.

Útközben érintettük a Nagykapornak községhatárban kijelölt Remetekert erdőrezervátumot, mely Zala megye egyik legkiválóbb kocsánytalan tölgyes-bükkös-gyertyános elegyes erdőállománya, egyúttal számos ritka növényfaj termőhelye is. Az erdőrezervátum érintetlen, semmilyen munka nem folyik benne, területe 156,9 hektár.

Közben a híres nagykapornaki Remetekertet mint jelentős egyházi kultúrtörténeti helyet is útba ejtettük. Itt 1924-ben a jezsuiták által építettek egy kápolnát, mely Mária-kegyhely és híres búcsújáróhely volt. A tisztás az 1855-ös nagy tífuszjárvány idején vált kegyhellyé. Ezen a környéken az 1770-es években még remete élt.

A kápolna mellett frissen felújított pihenőhely van, padokkal, asztalokkal, szalonnasütő hellyel. Azért is említhetjük, mert mindez az erdőtömb közepében van, a Zalaegerszegi Erdészet kezelésében, és az erdészet végezte a felújítást jelentős anyagi ráfordítással.

Délután Horváth Ferenc értékelte és összefoglalta a szakmai nap tanulságait.

A baráti beszélgetés közben sétát lehetett tenni a gyönyörű arborétumban, ahol most virítanak a havasszépe (*azálea*) virágai.

Meg kell említenünk, hogy a nyugdíjas központi dolgozók is részt vettek a szakmai programon. Jó volt látni, hogy nagy létszámban voltak jelen a kerületvezető erdészek is.

A házigazda Zalaegerszegi Erdészet dolgozói példásan, nagy körültekintéssel szervezték meg a programokat.

A mintaszerű rendezéshez tartozott, hogy a bemutatott erdőkről és a munkálatokról fotókkal és térképpel ellátott kis füzetből tájékozódhattunk.

Szakács László

Jegyzőkönyv-kivonat

a 2008. május 26-án 10 óra 30 perces kezdettel megtartott MEGOSZ közgyűlésről,
amelyre az Erdészeti Információs Központban került sor

Luzsi József elnök köszöntötte a megjelenteket és megállapította, hogy a 10 órakor megtartott és határozatképtelenség miatt lezárt közgyűlés után az ismételt összehívott jelen közgyűlés határozatképes. Feltette a kérdést, hogy a meghívóban foglalt napirendi pontokon kívül van-e további napirendi pont javaslat. Mivel további javaslat nem hangzott el, szavazásra tette fel a kérdést, és a jelenlévők egyhangúlag elfogadták a meghívóban kiírt napirendi pontokat.

Luzsi József a közgyűlés levezető elnökének Tamba Miklós alelnököt, jegyzőkönyvvezetőnek dr. Sárvári János főtitkárt, jegyzőkönyv-hitelesítőnek Virágh János alelnököt javasolta, akiknek személyével a jelenlévők egyhangúlag egyetértettek.

Tamba Miklós az eredeti napirendi pontoknak megfelelően felkérte Luzsi Józsefet az elmúlt évről szóló elnöki beszámolójának megtartására. Az elhangzott beszámolóval kapcsolatban Temesvári Erik jelezte, hogy véleménye szerint az elmúlt időszakban a különböző illetékes szervek kevésbé veszik komolyan a MEGOSZ szakmai javaslatait, mint korábban, továbbá felhívta a figyelmet arra, hogy a szaktanácsadás és az üzemvezetés feladatainak elhatárolása pontosan történjen meg, hiszen ezek különböző forrásokból finanszírozott tevékenységek, amelyek között semmilyen átfedés nem lehet. Pozsgay Attila a de minimis rendelet hatálya alá tartozó következő évre áthúzódó fakitermelésekre vonatkozó szabályozásról érdeklődött. Dr. Repkény István köszönetet mondott a MEGOSZ vezetőségének eddigi munkájáért. Elmondta, hogy a magánerdősök legnagyobb problémája az osztatlan tulajdon, amellyel kapcsolatban javasolta, hogy a szö-

vetség forduljon alkotmánybírósághoz. Érdeklődött továbbá a saját tulajdonon kívüli támogatás igénybevétele nélkül létrehozott erdőtelepítések jogállásával kapcsolatban. Illemszky Lajos a falopások kérdéskörét taglalta és megoldást sürgetett, ez ügyben. Dombóvári Dénes az egyszerűbb és kevésbé bürokratikus erdőtörvény kialakítását szorgalmazta. Luzsi József az alábbiakban válaszolt a kérdésekre: Az üzemvezetés-szaktanácsadás tevékenységi köreinek szétválasztására kényesen ügyelünk a vonatkozó rendeletek kialakításakor is; a de minimis hatálya alá tartozó fakitermelések után csak az erdőfenntartási járulékról szóló rendelkezés hatályon kívüli helyezőség, az adott évben ténylegesen kitermeléssel érintett terület, illetve faanyag után kell járulékot fizetni; az új erdőtörvény tervezete szerint 1,5 hektár ültetvényeszerű és 3 hektár természetserű erdőterületet már ki lehet mérni, ugyancsak itt találhatók meg a saját területen, saját erőből létrehozott úgynevezett „szabad rendelkezésű erdők” egyszerűsített kezelésére vonatkozó előírások; a falopásokkal kapcsolatban körlevéllel fordultunk a rendőrkapitányságokhoz, és a beérkezett válaszok tapasztalatait is felhasználtuk az erdőtörvény módosítási javaslatainál, mely szerint a tulajdonosok erdőőrzési kötelezettségét el kell törölni, és szigorítani kell a szállított faanyag bizonylatolását, továbbá a falopások büntető tetteit. Telegdy Pál a MAÉT nevében üdvözölte a MEGOSZ közgyűlést. Gratulált az elmúlt évi munkához és jelezte, hogy igen sok feladatunk van még a magán-erdőgazdálkodás fejlesztése terén. Luzsi József megköszönte az észrevételeket és egyben bemutatta a közgyűlésnek a MEGOSZ új munkatársnő-

jét, dr. Cseresznye-Farkas Melinda jogászt. Kérte a tagságot, hogy magán-erdő-gazdálkodással kapcsolatos jogi problémáikkal bizalommal forduljanak új kollégáinkhoz. Ezt követően Tamba Miklós szavazásra tette föl az elnöki beszámolót, amelyet a jelenlévők 1 tartózkodás mellett elfogadtak.

Bodor Dezső Károly, a felügyelőbizottság elnöke ismertette a bizottság május 23-i ellenőrzésének tapasztalatait, valamint az erről készült jegyzőkönyvet. Elmondta, hogy a MEGOSZ pénzügyeit rendben találták, működése a törvényi előírásoknak megfelelő, gazdálkodásával kapcsolatban a korábbi évekhez hasonlóan kifogás nem merült fel. Kérte beszámolójuk elfogadását. A közgyűlés egyhangúlag elfogadta a felügyelőbizottság beszámolóját.

A levezető elnök felkérte Luzsi Józsefet a MEGOSZ 2007. évi mérlegbeszámolójának ismertetésére. A MEGOSZ elnöke ennek során kitért a legfontosabb sárokszámokra és elemezte azokat. A mérlegben foglaltak alapján eredményesnek és takarékosnak minősítette a MEGOSZ elmúlt évi gazdálkodását, külön kiemelte, hogy az elnökség társadalmi munkában és költségtérítés nélkül végzi munkáját. Jelezte azt is, hogy a korábbi évekhez hasonlóan a MEGOSZ idei nagyrendezvényén is díjmentes lesz a részvétel. Tamba Miklós szavazásra tette fel a kérdést, és a közgyűlés egyhangúlag elfogadta a MEGOSZ 2007. évi mérlegbeszámolóját.

Dr. Sárvári János főtitkár ismertette a MEGOSZ 2008. évi részletes költségvetési tervét. Külön taglalta az egyes tételket, indokolta azok szükségességét, illetve megalapozottságát. Elmondta, hogy a tavalyi tényszámok ismeretében, azokra alapozva egy visszafogott

nullszaldó körüli költségvetési tervet állítottak össze. A bevételi oldalon a pályázatoknál mutatkozik a legnagyobb bizonytalanság. A költségvetés ismertetése után a kérdések következtek. *Temesvári Erik* jelezte, hogy véleménye szerint az idei tagdíjbevételeknél nem kellene figyelembe venni az integratori tagdíjakat, mivel azokra mindaddig nem lehet számítani, míg az erdészeti integratori hálózat finanszírozása és jövőbeni helyzete rendkívül bizonytalan. *Pozsgay Attila* a területi szaktanácsadási központokkal kapcsolatos bevételek, kiadások jelenlegi állására kérdezett rá. *Varró Magdolna* véleménye szerint intenzívebben kellene növelni a taglétszámot és az ezzel együtt járó bevételt, javasolta a médiában való gyakoribb megjelenést, illetve az MgSzH Erdészeti Igazgatóságainál a MEGOSZ jelenlétét legalább információs anyagokkal. *Dr. Erdős László* a gazdasági tevékenységek megjelenítésére fizetett hirdetések, vagy ilyen jellegű cikkek megjelentetését szorgalmazta akár a Nyugat-Magyarországi Egyetem érintett intézeteivel közösen. *Asztalos István*, visszatérve az elnök tavalyi évet érintő beszámolójára, jelezte, hogy véleménye szerint a MEGOSZ érdekérvényesítő ereje az elmúlt időszakban csökkent, példaként az erdőtelepítések Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei helyzetét ismertette összehasonlítva a történelmi kezdeteket a jelenlegi állapottal. Nehezményezte, hogy a vidékfejlesztés további erdészeti jogcímeinek megnyitása kése delmeskedik, a Natura 2000 területeken erdőtelepítéseket nem engedélyeznek és nagy a bizonytalanság az adózási kérdésekben is. *Dr. Sárvári János Temesvári Erik* felvetésére elmondta, hogy az erdészeti integráció a közelmúltban minden évben nehéz helyzetben volt, de mindig sikerült megoldani további finanszírozását. Reméli, hogy így lesz ez 2008-ban is. A TSzK-k közül a MEGOSZ budapesti TSzK a kifizetések után kb 1 millió forint árbevételt realizált a szaktanácsadással kapcsolatos adminisztráció lebonyolításának fejében. *Varró Magdolna* felvetésére jelezte, hogy a MEGOSZ tagsága az elmúlt 5 év során közel háromszorosára nőtt, sajtóban való megjelenésünk ugyanilyen dinamikus felfutást mutat és vidéki irodáinkat döntő többségükben az MgSzH Erdészeti Igazgatóságainak szervezeti egységeiben, vagy azokhoz közel eső ingatlanokban oldjuk meg éppen annak érdekében, hogy a szakhatóságokhoz forduló magánerdő-tulaj-

donosok minél közvetlenebb módon juthassanak segítséghez. *Temesvári Erik* hozzátette, hogy a leggyakoribb kereső motorokon a „magán erdőgazdálkodás” szóra megjelenő listákon a MEGOSZ minden esetben benne van az első 10 találatban. Ez komoly ismertséget jelent. *Támba Miklós* jelezte, hogy a további felvetésekre – azok tárgya miatt – az „Egyebek” napirendi pont keretében térünk vissza. Ezt követően szavazásra tette föl a MEGOSZ 2008. évi költségvetés tervezetét, amit a közgyűlés egy tartózkodással elfogadott.

Támba Miklós a MEGOSZ alapszabályának módosítása napirendi pont keretében *dr. Sárvári Jánosnak* adta át a szót, aki javasolta, hogy a módosításokat a közgyűlés két részben tárgyalja. Az első részben a jelen közgyűlés napján hatályba lépő módosításokat vitatják meg, amelyek főként a jelenlegi alapszabály jogi szempontból gördülékenyebb és egyöntetűbb szövegezését célozza meg jogász kollégáink javaslatai alapján, míg a második jelentős módosítás-csoportot a MEGOSZ jelenlegi és esetleges jövőbeni tevékenységi csoportjainak a törvényi előírások szerinti felsorolása és szövegbe történő beépítése adja. A felvezetést követően *dr. Cseresznye-Farkas Melinda* ismertette a szövegszerű módosítási javaslatokat, amelyeket a jelenlévők a közgyűlést megelőzően a mérlegbeszámolóval és 2008. évi költségvetési tervvel együtt nyomtatott formában is kézhez kaptak. Mivel az elhangzottakkal kapcsolatban kérdés, észrevétel nem hangzott el, ezért a levezető elnök szavazásra tette föl az alapszabály módosításának a közgyűlés napján érvénybe lépő részét, amelyet a közgyűlés egyhangúlag elfogadott.

Dr. Sárvári János a szöveg módosítás második részének ismertetése előtt – ahhoz kapcsolódva – tájékoztatta a közgyűlést arról, hogy növekvő leterheltsége, valamint más irányú jövőbeli elképzelései és tervei miatt távozik a MEGOSZ-tól. Ezt bejelentette már a legutóbbi elnökségi ülésen is, és annak kérésére távozásának időpontját az eredetileg tervezett szeptemberi dátumhoz képest 2008 decemberig meghosszabbítja. Az elnökségi ülés ezirányú kérését az indokolja, hogy legyen idő megtalálni a megfelelő utódot és közös munkavégzés során zavartalanul és zökkenőmentesen végigvinni az átadásvételi folyamatát. *Dr. Sárvári János* azt is bejelentette a közgyűlésnek, hogy a közelmúltban az utódlás kérdésében is előrejutás, megegyezés történt és bemutatva leendő utódját *dr. Somogyvári Vilmost*, aki a MEGOSZ munkatársaként az erdő-

szeti szaktanácsadási feladatok koordinálásában már megbizonyította rátermettségét. A főtitkár megköszönte a tagság eddigi segítségét és támogatását, kérte azt az év hátralévő részében is és az elkövetkezők során a feladatkörét átvevő kolléga vonatkozásában kiemelten is. Elmondta, hogy nagy örömmel vett részt az elmúlt 5 év dinamikus, intenzív fejlődést eredményező munkájában, amit talán egy minden munkaterületet lefedni képes fejlődési szakasz válthat fel. Az elmondottak együttesen indokolják a korábbi elnökségi ülés alapszabály-módosító javaslatát, amely a 2008 decemberre tervezett tisztújító közgyűlés után lépne érvénybe, és alapvetően egy új elnökségi struktúrát és munkamegosztást vázol föl. Ennek lényege az, hogy az elnökség egy elnökből és 5 alelnökből áll majd, akik munkájukat továbbra is társadalmi megbízatásban végzik. Hozzájuk csatlakozik az ügyvezető elnök, aki a MEGOSZ főállású, teljes munkaidőben foglalkoztatott alkalmazottja, felváltva a jelenlegi főtitkári posztot. Az új struktúrában, amelyben az alelnökök és az ügyvezető elnök feladatai, felelőssége jelentősen megnő és bővül majd, a jelenlegi elnöki funkció túlzottan erős leterheltségét is csökkenteni akarják. A felvezető után *dr. Cseresznye-Farkas Melinda* előterjesztette a szövegszerű alapszabály-módosító javaslatot, amelyet a közgyűlés egyhangúlag elfogadott.

Az egyebek napirendi pont keretében először *Luzsi József* és *Támba Miklós* válaszolt *dr. Erdős László* és *Asztalos István* korábbi felvetéseire. Elmondták, hogy a komoly napilapokban történő fizetett hirdetés megjelentetése rendkívüli költségekkel jár, amelyet a továbbiakban is csak más érdekképviselői szervekkel a terhet megosztva érdemes felvállalni. Az erdőtelepítési jogcím kapcsán kialakult problémákról a MEGOSZ folyamatosan levelekben tájékoztatta a szaktárca miniszterét, illetékes államtitkárát, az MVH elnökét és az MgSzH erdészeti igazgatóságának vezetőjét, kérve segítségüket a kialakult helyzet megoldásában. Sajnos ez kevés eredményt hozott és a különböző forrásokból származó információk azt mutatják, hogy az erdőtelepítési kedv a kifizetési és határozathozatali folyamatok rendkívüli lelassulása miatt jelentősen csökkent. Féltő, hogy ez a tendencia mutatkozik majd meg a vidékfejlesztés már eddig is jelentős keszdelmet szenvedő erdészeti jogcímeinek megnyitását követően is. Ennek a kérdésnek a kezelésében is kiemelt feladatok várnak a MEGOSZ-ra. Ezt követően *Támba Miklós* levezető elnök az FVM-ből nemrég

kapott nemzeti támogatási rendelet tervezetével kapcsolatos közös álláspont kialakítására kérte a közgyűlést, amelyet az ezirányú tárgyalásokon a MEGOSZ kijelölt tisztségviselői képviselhetnek majd. Ismertette a rendelettervezetet, illetve az arra írásban érkezett észrevételek lényegét. Az észrevételek döntő többsége nem tartotta alkalmasnak a tervezetet a preambulumban leírt magánerdő gazdálkodás fejlesztési célok megvalósítására. Rendkívül sok kritika fogalmazódott meg a tervezet túlzottan bürokratikus, bonyolult, túlszabályozott és ellenőrzött jogcímeivel kapcsolatban. Az elhangzottakkal kapcsolatban kialakult vitához hozzászólt *Pozsgay Attila, Szabó Nándor, Asztalos István, Bodor Dezső Károly, Temesvári Erik, Radics Attila, Kiss András, Csillag Vince* és *Illemzky Lajos*. A hozzászólások nagyobb része – összhangban a korábban írásban kapott véleményekkel – azt szorgalmazta, hogy alapvetően vessük el és tárgyalási alapnak se tekintsük a megkapott rendelettervezetet, és ragaszkodjunk az általunk 2008. február 27-én jogszabályszerűen, szövegesen megfogalmazott javaslatban leírtakhoz. A jelenlévők egy része a megküldött rendelettervezet kompromisszumos módosítását, javítását szorgalmazta, főként az abban megfogalmazott területi és támogatási paraméterek vonatkozásában. A vita végén a közgyűlés a támogatási rendelet-

tervezettel kapcsolatos egyeztetéseken résztvevő MEGOSZ-tagok számára az alábbi alapvető kritériumokat fogalmazta meg:

Csak olyan, az erdészeti integrátori hálózatot megtartó és fejlesztő támogatási formát tudunk elfogadni, ami

- terület alapú támogatás lehet, ami
- az elmúlt évi integrátori támogatásnál nem jelenthet több adminisztrációs terhet.

Támba Miklós ismertette az FVM Természeti Erőforrások Főosztálya vezetőjének írt (2008. május 15.) levelünk szövegét, és kérte az abban felvetett problémák megoldására irányuló törekvéseinkhez a Közgyűlés támogatását. A Közgyűlés egyhangúlag támogatta az erdőtörvény magánerdő-gazdálkodást támogató módosítása, a de minimis rendelet általunk megfogalmazott elvárások szerinti mielőbbi megjelentetése, a hátralévő vidékfejlesztési jogcímeik mihamarabbi megnyitása, az erdőtelepítési jogcím körül kialakult problémák megoldása, a Natura 2000-ben kijelölt magánerdő-területek keresztmegerősítés rendszerébe való bekerülésének megakadályozása, a szaktanácsadás minimum évenként egy alkalommal történő igénybevételének lehetősége, illetve a magánerdészeti foglalkoztatási program megindítása érdekében kifejtendő törekvéseinket.

Ezután a következő felvetések hangzottak el a hozzájuk kapcsolódó döntésekkel:

A különböző védettség alatt lévő erdőterületek állam által történt visszavásárlási kísérleteivel, illetve csereterületek felajánlásával kapcsolatban a kialakult helyzetről kör e-mailben kell tájékoztatni a tagságot. Felelős: *dr. Cseresznye-Farkas Melinda*, határidő: 2008. június 9.

Az erdőbirtokossági társulatok pcsán felvetődött problémakörben, miszerint a tagok elhalálása miatt a belépő utódok nem tudnak bekerülni a társulati névjegyzékbe a közgyűlések határozatképtelensége miatt, jogi megoldást kell keresni és erről tájékoztatni a tagságot. Felelős: *dr. Cseresznye-Farkas Melinda*, határidő: 2008. június 9.

A jelenlévő elnökségi tagok válaszoltak a továbbiakban az erdőterületek megosztásával és a falopásokkal kapcsolatos kérdésekre.

Luzsi József megköszönte a közgyűlésen az aktív részvételt, és azt befejezettnek nyilvánította.

Budapest, 2008. május 26.

Támba Miklós

levezető elnök

Dr. Sárvári János

jegyzőkönyv vezető

Virágh János

jegyzőkönyv hitelesítő

Tiltakozás Svédországban

Egyre hangosabban hallatják hangjukat a svéd erdőbirtokosok az ellen, hogy természetvédelmi területeket létesítsenek a svéd erdőben. Több mint ezer aláírást tartalmazó jegyzéket nyújtottak át *Andreas Carlgren* svéd környezetvédelmi miniszternek. A jegyzék bizonyítja az erdőtulajdonosok elégedetlenségét a svéd kormány természetvédelemre szánt területek kijelölésében alkalmazott módszereivel szemben. A környezetvédelmi miniszternek petíciót benyújtó delegációt közel tíz személy képviselte, egyikük *Lars-Erik Klockar*, erdőtulajdonos, aki az aláírásgyűjtő kezdeményezést a honlapjára feltette. Egész Svédországból érkeztek aláírások, de szerepel a petíción Németországból és az Egyesült Államokból származó aláírás is. A minisztériumban tett látogatása előtt Klockar sajtóközleményben hangsúlyozta, hogy a természetvédelmi területek létesítése Svédországban a magán-személyeket sújtja majd.

Meg kell oldani a kulcsfontosságú élőhelyek megőrzése gazdasági ellensúlyozásának kérdését. Ha az erdőtulajdonosok erdejüket elveszítik, annak mind a mezőgazdaságra, mind a vidéki megélhetés lehetőségeire negatív hatása lesz. A több bioenergia kivonása, ki-termelése az erdőkből azt is jelenti, hogy gazdasági erdőre van szükség.

(*ForestPress*)

Honlapjaink:

www.oec.hu

www.erdeszetilapok.hu

www.forestpress.hu

www.allamerdo.hu

www.erdo.hu

Magyar tűzok a British Múzeumban

Az intézmény munkatársai a természet-tudományi részleg fagyasztójában érdekes leletre bukkantak: egy tűzok teteme került elő. A madár 1994-ben, 12 évesen pusztult el, és származási helyként Portugáliát tartották nyilván az állatkertben. Fény derült arra, hogy a származási hely: Magyarország. Felvették a kapcsolatot a Magyar Madártani Egyesület (MME) Madárgyűrzési Központjával, ahol Mária „BUDAPEST 600235” jelzésű gyűrűje nyomán kezdték meg kilétének kutatását. Dokumentációk szerint annak idején - két másik tojóval együtt - a dévaványai tűzokmentő állomásra került, ám mesterséges nevelését követően a szabadban már nem tudta volna önállóan folytatni életét, így küldték az angliai állatkertbe. A lelet fontosságát mutatja, hogy a tűzok kipreparálva New Yorkban, a Természettudományi Múzeumban kap helyet.

(*Élet és Tudomány*)

125 éves az erdészeti szakoktatás Ásotthalmon

125 éve, 1883. október 10-én nyitotta meg kapuit az első magyar erdőőri szakiskola Szeged-Királyhalmon, a mai Ásotthalmon. Az Erdészeti Lapok korábbi évfolyamaiban az iskolánk történetének főbb vonalait már bemutattuk (EL, 1998. évi 12. szám, 2004. évi 2. szám). Iskolánk hajdan Szeged-Alsótanyán, a tanyavilágban, a Várostantya közelében épült fel. Szegedtől 36 km-re, Szabadkától 18 km-re. Idővel a Várostantya és a szakiskola épületei köré egyre több ember költözött, és így alakult ki az 1950-ben önállóvá váló település, Ásotthalom. Ezek alapján nyugodtan nevezhetjük ezt az ősi erdésziskolát településalapítónak, talán az országban egyedülként.

A jeles évforduló kapcsán a következő hónapokban az iskolaalapítás és a kezdeti időszak néhány érdekességét szeretnénk bemutatni.

Andrésiné dr. Ambrus Ildikó
igazgató

Az első erdőőri iskola alapítása

Előzmények

A képzett erdészeti segédszemélyzet iránti igény elsősorban a nagy kiterjedésű főúri birtokokon fogalmazódott meg először. Így már a XIX. század elején a kismartoni Esterházy-uradalom erdész-képző iskolában oktatta a leendő erdőőröket, német nyelven. Ugyancsak a XIX. század elején, 1806-ban alapította gróf Festetics György a Georgikonhoz kapcsolódó „Erdői és Vadász Oskolát”. Ebben az alapító levél szerint „A paraszt gyermekek és ifjak fognak erdőcsöszöknékre és közönséges vadászoknak neveltetni”. A következő tárgyakat tanították: írás és olvasás magyar és német nyelven, számvetés, erdész- és vadászkalendárium, fák és bokrok fajainak megkülönböztetése, puska kezelése, lövészet, kutyákkal való bánás, magszedés, erdővetés-ültetés, a fák szám szerinti felbecsülése, favágás stb. Az oktatás nyelve magyar volt.

Az alsófokú erdészeti szakoktatás kezdetei 1796-ra nyúlnak vissza. Ekkor került Franz Vissner von Morgenstern a hradek-likavai kincstári erdőbirtokra, mint prefektus. Figyelme csakhamar az erdei munkások és alkalmazottak gyerekeire irányult, akik gyakran napokig felügyelet nélkül voltak, és semmilyen oktatásban nem részesültek. Ezért maga és néhány barátja költségén tanítót alkalmazott, aki a népiskolai oktatás mellett erdészeti ismereteket is tanított. Ezek az iskolák azonban néhány év, évtized után megszűntek.

Vedres István, korának neves szegedi mérnöke 1825-ben kiadott művében valószínűleg elsőként veti fel egy alföldi

di iskola szükségességét. Az alábbiakat írja: „Ily Erdősz Oskola volna szükséges az Alföldön is valahol, melyben gyakorolva arra taníttatnának az iffiak: miként kellessen Erdőket ültetni, gyarapítani, s mindenféle hasznos fákat termesztetni, mert az üdő balad: ...”.

Több évtizednyi vajúdás

Az 1851-ben megalakult az „Ungarischer Forstverein”, azaz a „Magyar Erdészegylet”. Ennek szakemberei az erdőgazdálkodás színvonalának emelésére hamarosan lépéseket tettek annak érdekében, hogy az „alsóbbrendű műszaki személyzet részére tanintézet létesítésék”, amelyet Pozsonyban terveztek felállítani. Az egyesület tagságából és a korból adódóan a tervezett iskolában német nyelven oktattak volna. A tanintézet felállítását az érdekelt erdőbirtokosoktól várták, akik az ügyet nem támogatták.

A Divald Adolf és Wagner Károly által megindított „Erdészeti Lapokban” 1863-ban jelent meg a témában az első írás „A magyar gazdasági és erdészeti iskolák ügye” címmel, amely egy felsőmagyarországi tanintézet felállítására tett javaslatot. Rimaszombat, Igló és Eperjes tett ajánlatot az iskola elhelyezésére. Később ezek közül érdemben csak a rimaszombatival foglalkoztak. Anyagiak hiányában ez az iskola sem nyílt meg.

1866-tól az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) képviselte a magyar erdők ügyét. Az Egyesület a kezdetektől következetesen harcolt az alsó fokú erdészeti szakoktatás megteremtése, majd

fejlesztése ügyében.

Az OEE-ben megalakult a Szakoktatási Bizottság, melynek tagjai Bedő Albert, Fekete Lajos, Hofmann Antal és Wagner Károly voltak. A bizottság 1877-ben két olyan erdőőri szakiskola felállítására tett javaslatot, ahol a tanulóknak az erdei munkákban részt kell venniük, és a szakmai fogásokat el kell sajátítaniuk. Az iskolákat Lipótújváron és Szekszárdon tervezték felállítani. Az OEE igazgatóválasztmánya a javaslattal egyetértett, és azt 1878-ban a kormány elé terjesztette, majd legalább egy erdőőri iskola felállítását határozottan követelte. Az iskola felállítása folyamatosan késett, pedig a szakemberekre égető szükség volt. Ezzel is magyarázható, hogy közben megkezdődtek az első erdőőri szaktanfolyamok, majd szakvizsgák az erdőfelügyelőségek székhelyein.

1879-ben megjelent az első magyar nyelvű erdőtörvény. A XXXI. tc 37. §-a szerint az állami és jogi személyek erdőbirtokain „a törvény kibirdetésétől (1879. június 14.) számított 10 év letelte után kizárólag csak olyan erdészek lesznek alkalmazhatóak, akik... bizonyítvánnyal képesek igazolni az erdőőri szakvizsgát...”. A törvény részletesen szabályozta az erdőőrök szakvizsgáit is. 1881-ben, az első szabályozott szakvizsgák után az OEE Szakoktatási Bizottsága jelentése megállapította, hogy: „egyedül az erdőőri szakvizsga – mint-hogy alacsony színvonalú tudást kíván – az erdőgazdálkodás továbbfejlődését nem tudja biztosítani”, ezért az erdőőri szakiskola felállítását sürgős ügynek nyilvánította.

1879. március 12-én éjjel a Tisza árja romba döntötte Szeged városát. A romokban álló városba március 17-én érkezett Ferenc József király. Ígérte: „Szeged szebb lesz, mint volt.” Az újjáépítéshez bel- és külföldről egyaránt érkezett anyagi segítség. A munkálatokat Tisza Lajos, volt közmunka- és közlekedésügyi miniszter – az OEE akkori elnöke – királyi biztosként irányította. Tisza Lajos Bedő Albert országos főerdőmesterrel, az OEE főtítkárával „meggyőzték” a minisztert, hogy itt a legjobb alkalom az első erdőőri szakiskola megépítésére. Így vélhetően az alföldfásítás fontossága, a törvény végrehajtásának szükségessége

mellett emberi gesztus is volt abban, hogy az akkori földművelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszter 1881. december 4-én leiratot intézett Szeged városához, melyben felajánlja építését úgy, hogy a város segít abban.

Az első erdőőri szakiskola létesítése

1881. december 28-án Szeged város köztörvényhatósági bizottsága kinyilvánította köszönetét a figyelemért, és kijelentette: „a tervezett intézet létrejöttét minden kitelhető áldozatokkal előmozdítja.” Az építkezés teljes költségét 36 189,- Ft 37 krajcárra tervezték, amelyet az Erdészeti Alap egyedül nem tudott volna állni. A város a levélben vállalta, hogy területet biztosít, és a 18 000,- Ft-ot meghaladó ács és kőműves munkához való anyagot ad, és részt vesz az építke-

zésben. A minisztérium válaszlevelében a várostól a felajánlás helyett 16 000,- Ft készpénz kifizetését kérte, amit a város úgy fogadott el, hogy két részletben fizeti ki.

Az iskolát Szeged legerdősültebb, al-sótanyai részén, a Rívó, az Átokházi és az Ásotthalmi erdők közötti területen tervezték felépíteni. A végleges terület-kijelölés ügyében 1882. március végén tartottak szemlét, erre Szegedre érkezett Bedő Albert. „A szemle után az iskola helyéül az ásotthalmi erdőknek azon magas fekvésű részét találták egyhangúlag legalkalmasabbnak, mely a város tanyájától északnyugatra és a tanya mögött fekszik”

Az iskolát *Székely Mibály* szalontai és *Szeghalmi Báltint* nagyváradi vállalkozók 1882. júliusában kezdték meg felépíteni. Már a kezdeti időben megte-

kintette az építkezést *Tisza Lajos* királyi biztos is, kíséretében *Pálffy Ferenc* szegedi polgármesterrel. 1883 elején a két nagy épület és az istálló tető alatt, bevakolva állt, augusztus elejére pedig teljesen elkészült. Az épületek felszerelése, berendezése augusztus közepére csúszott. Az épületek teljes berendezése 35 000,- Ft-ba került.

Szeptember végén *Tisza Lajos*, és a kíséretében lévő *Pálffy Ferenc* polgármester és *Illés Nándor* főerdőtanácsos megtekintették az immár elkészült iskolát. Október elejére benépesült az iskola, megérkeztek a tanárok és az első tanulók. Kitűzték a hivatalos megnyitó időpontját, 1883. október 10-ére, amelyre minden készen állott.

Összeállította: **Andrési Pál**
Bátyai Gitta, Kiss Ferenc és Zsiros Attila munkáiból

A Műszaki Egyetem elnevezése története folyamán

1782. év INSTITUTUM GEOMETRICO - HIDROTECHNICUM = MÉRNÖKI INTÉZET (mindennapi szóhasználatban) (latin oktatási nyelv időszak) (1782-1850-ig, Szigorlati Szabályzat alapján 1275 mérnöki oklevél kiadása).
1846. év KIR. JÓZSEF IPARTANODA (megnyitó ünnepe 1846. nov. 1-én).
1849. év JOSEPH INDUSTRIE-SCHULE német elnevezési időszak kezdődött.
1850. év összevonás JOSEPH INDUSTRIE-SCHULE és MÉRNÖKI INTÉZET (=INSTITUTUM) német elnevezés továbbra is maradt, oklevél-kiadás megszűnt, abszolutórium kiadását indította el Sztoczek József ig. a tanártestülettel.
1956. év K.k JOSEPHS-POLYTECHNIKUM főiskolai szint, de továbbra is német elnevezés.
- 1862-től Kir. JÓZSEF MŰEGYETEM „Műgyetem” szó 1862-től indul! Magyar nyelvű oktatás, bizonyítvány-kiadás, hivatalos iratok kiállítása.
- 1871/72. Kir. JÓZSEF MŰEGYETEM rektori, dékáni kinevezés, Szigorlati Szabályzat, oklevél-kiadás! br. Eötvös József miniszter segítségével.
1919. év JÓZSEF MŰEGYETEM (kir. jelző elmaradt).
1920. év MAGYAR KIRÁLYI JÓZSEF – MŰEGYETEM „Magyar” szó beiktatása az elnevezésbe.
1934. év MAGYAR KIRÁLYI JÓZSEF NÁDOR MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM „nádor” szó, műszaki kifejezés megjelenik¹ Műgyetem szó mellett Műszaki kifejezés is a bélyegzőn (rektorin is, tanszékin is). Hivatalos rövidítése: JÓZSEF MŰEGYETEM (külföldi levelezésnél kettősség – a teljes név és rövidebb név – nem egyértelmű!)
1949. év JÓZSEF NÁDOR MŰSZAKI EGYETEM – MŰEGYETEM (bélyegzőn mind a 2 szó!)
1949. év BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM – (a főváros nevének beiktatása!) Hivatalos betű-összevonással: BME a rövidítés.
2000. év BUDAPESTI MŰSZAKI és GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM. Hivatalos betű-összevonással: BME vagy MŰEGYETEM (antik kifejezés használatát tovább őrzi az általános szóhasználatban).

Összeállította: **Pedroni Emma Anna**
művészettörténész

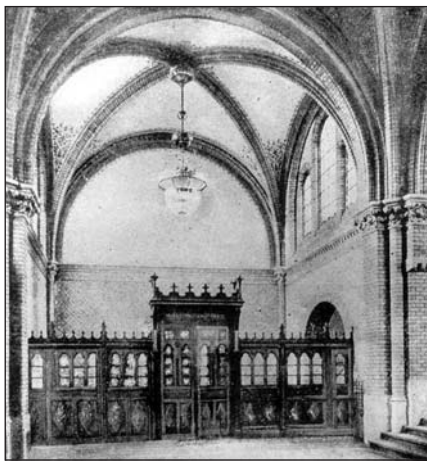
¹ 1934-ben került a „nádor” szó az egyetem nevébe, ami valójában anakronisztikus, mert az 1864. évi 7 tc. a „nádori jogkört eltörölte”! (1920-ban „kormányzó”-i kinevezés volt) 1934-től MŰSZAKI EGYETEM kifejezés, de az antik „Műgyetem” szó ma is a legkedveltebb.

Faragott térelválasztó pompázott egykor a műegyetemi könyvtár aulájában

Emlékezés Pecz Samu építészre

Nem volt irigylésre méltó Pecz Samu a könyvtárápület tervének benyújtásakor, mert mindenki, aki csak számított az egyetemen, beleszólt, módosítást igényelt. Hogy egy emelettel alacsonyabb legyen a könyvtárápület, mert akkor a fizika-elektrotechnika épületére több költség jut, meg egy kis obszervatórium, nyitott-csukott kupolával igazán elengedhetetlen, a műszaki, mechanikai épülete meg egyenesen hogy néz ki víztorony és szélkerék nélkül, a hajósok a Dunán még közlekedni sem tudnak ezek hiányában. Különben is esőben és hóban vizes lesz a kölcsönzött könyv, ha a könyvtár csak úgy szabadon áll, és nincs fedett árkád a főépület és a könyvtárápület között; és ha már árkád, legyen felső szintje is, és legyen zárt, nagy szép ablakokkal. No és milyen dolog, hogy ilyen nagy egyetemi területen nincs óra, az időmérő elengedhetetlen a hallgatóknak egy kis csinos tornyocskán („fiatornyon”).

Közben az eredeti terv szerint egy szépséges térelválasztó faragási munkálatai kezdődött el, hogy majd a könyvtárápület főbejáratahoz kerüljön abból az elgondolásból, hogy így az aula csendje jobban biztosítható a jövő-menő kapunyitás zajától. A terv ugyancsak felborult, minden kérés teljesült, és elkészült a nagy faragott tölgyfa térelválasztó is és az aulában az olvasóterem bejárata elé került (nem a bejárati kapuhoz) „Hallgatók olvasóterme” felirattal, fölötte karcsú három karéjban végződő ablakkal. A térelválasztó átjárását kétszárnyú ajtó

biztosította. Olyan szép volt, mint a velencei Szent Márk templom „Pala d'Oro” szentélyrekesztője. A térelválasztó mögötti falat és a két oldalfalat gazdag díszítésű csempével Walla József cége készítette. A berendezést kristálycsillár egészítette ki. A könyvtár bejárati kapujához végül forgójátó került (a szép üvegezett tölgyfa keretű különleges forgójátót 1982-ben távolították el) a meggondolatlan modernizálás hatására, vagy valamilyen pénzügyi vetette rá a szemét. De volt ennél nagyobb veszteség, mikor is az akkori könyvtárigazgató szó nélkül megvált br. Eötvös József könyvgyűjteményétől, melyet fia, br. Eötvös Lóránd adott át Conleguer rektornak, ki bélyegzőt készíttetett az Eötvös könyvek jelzésére. De úgy látszik, minden hiába, ... megfélemedkezett a tiszteletről!

Visszatérve a szépséges faragott térelválasztóra. Szomorú sorsra a II. világhá-

borúban jutott. Ugyanis a világháborúban a szovjetek lovacskákat kötöttek be a kitörött ablakú hallgatói olvasóterembe és a térelválasztó ajtófélfához (Nem újdonság, Milánóban megtörtént Leonardo híres freskójánál is.) Az éhes állatok szétrágcsálták a fa berendezést, majd tüzelőhiány végzett a valamikor pompás faragott térelválasztóval. A szépséges Walla falborítású csempé is eltűnt a drága kristálycsillárokkal egyetemben. A régi pompa ma már fényképeken látható.

Az aula padozatának cementlapjai még eredetiek. Az egyik lapban acéllemez látható (az olvasóteremtől úgy hét lépésnyire), ez a térelválasztó ajtókeretnek rögzítő helyét őrzi, bárki megfigyelheti, ha a műegyetemi könyvtár aulájába vezérli jó sora.

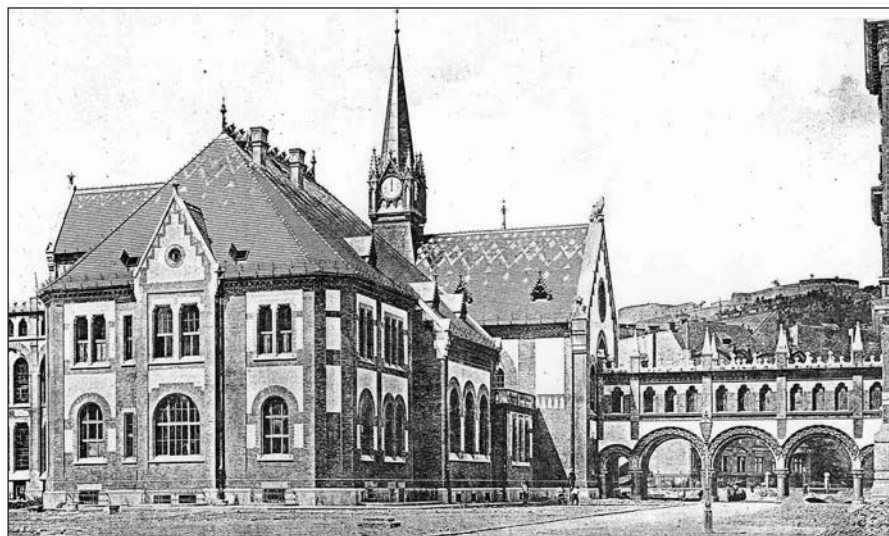
A teljesség kedvéért említhető, hogy a kis obszervatórium – mely a park közepén a fizikai épület előtt állt – háborús kárt szenvedett és lebontották. A szélkerék meg úgy elrozsdásodott, hogy pályázat után még az 1934-es években az árverési hirdetést nyert Losonci János vaskereskedő bontotta le.

Pecz Samu mindenki kívánságát teljesítette, és végül a könyvtár inkább templom formátumúvá vált, mint könyvtárrá. A tervezettől a raktári rész tényleg egy emelettel alacsonyabbra épült. A háború után az óratornyot is erősen renoválni kellett, mert a háború annak sem kedvezett. Pecz Samu csodaszép metszetrája a könyvtári épülettel kapcsolatosan a főépület I. em. rektori előszobában látható. (Védelmet érdemelne az ott lévő öt tervrajz, nem üvegezett, a fény meg már elhalványította a vonalakat.)

Pecz Samu 1854. március 1-jén született Pesten, még abban az időben, amikor Pestet és Budát külön írták. Elhunyt Budapesten, 1922. szeptember 1-én. 1919-ben aggódva nézte a műegyetemi épületek, értékek jövőjét!

Szépséges aláírását sok oklevél, bizonyítvány és tervrajz őrzi. 1918-ban azonban a tervrajz-másolatok hitelesítésére „aláírás-bélyegzőt” készíttetett (mérete 92x30 mm). Új divat volt ez abban az időben. Természetesen bizonyítványra, oklevélre kézzel írt aláírás volt hivatalos, melyet a rektori rendelkezés is megkövetelt!

Pedroni Emma Anna
művészettörténész

Visszaemlékezés a soproni diákévekre I.

A kezdet

Modrovich Ferenc

Modrovich professzor urat ismertem meg elsőnek a későbbi tanáraink közül. Iratkozásunk idején Ő töltötte be a dékáni tisztet.

1941. szeptember 11-én érkeztünk meg Sopronba hárman, a beregszászi M. kir. Állami Reálgimnázium érettségizettjei. Az érettségi után beadott jelentkezésünkre nem érkezett válasz, de a tájékoztatás szerint az elutasítást július végéig meg kellett volna kapnunk. Azt gondoltuk, hogy bizonyára felvetek minket, csak elfelejtettek értesíteni.

A köri címlista alapján félnapos mázskálás után sikerült zsebünknek megfelelő kamarához futni és elhelyezkedni szállásunkon. Másnap reggel elballagtunk a főiskolára beiratkozni. Ott az idősebbek útbaigazítottak, hogy a dékáni hirdetőtáblán minden tájékoztatást megtalálunk. Így is volt. Ki volt függesztve mindhárom szak felvettjeinek és elutasítottjainak névsora. De a mi nevünk egyikén sem szerepelt.

Mondták, menjünk fel a dékáni hivatalba, ott biztosan meg tudják magyarázni, mi történt. Egy nagyon kedves, barátságos hölgy fogadott bennünket. Tudakozódásunkra közölte, hogy ügyünkben csak a dékán úr tud felvilágosítást adni. Én mint a legfiatalabb, de legvállalkozóbb hármunk közül, jelentkeztem, hogy bemegyek hozzá.

Hosszas várakozás után sikerült bejutnom. Úgy képzeltem, egy tekintélyes jovialis idősebb úrral kerülök majd szembe. Ehelyett egy apró termetű, vékony, mozgékony, kis emberrel találkoztam a tágas teremben, aki egy hatalmas íróasztal mögött helyezkedett el. Ijedten, de illedelmesen köszöntem: Jó napot kívánok! Idegesen válaszolt: Jó szerencsét. És már jött is a kérdés: „Mit óhajt?” Felpattant és kezdett fel-alá jár-kálni.

A hosszú várakozás alatt megfogalmaztam magamban a mondanivalómat.

Így szinte hadarva ismertetem jövetelem célját.

– Hívják? – Jött a türelmetlen kérdés

- Lengyel György, Galántha Sándor, Nigriny Árpád. Rámcsodálkozott, elmosolyodott és kérdezte:

– Magának három neve van?

– Nem – feleltem én –, de hárman jöttünk ugyanazzal a kéréssel, és nem akartunk mindhárman zavarni. Én képviselem a barátaimat is.

Erre elővett az íróasztaláról egy iratot, végigfutotta, majd közölte:

– Maguk létszám fölöttiek. Kértük a minisztériumot, hogy engedélyezzék a létszámemelést. Ígéretet kaptunk, hogy megadják, de még nem érkezett meg az írásbeli válasz. Amint megjön, kifüggesztik a hirdetőtáblára, akkor majd beiratkozhatnak.

Alig vártam, hogy kívül legyek. Megköszöntem a tájékoztatást és köszöntem: – Viszontlátásra! – Már féllábbal az ajtón kívül voltam, miután szólt: – Jó szerencsét!

Kint izgatottan vártak a barátaim. Beszámoltam nekik a történekről. Azt is megemlítettem, nem értem, miért kívánt nekem a dékán úr bemenet és kijövet is jó szerencsét. A körülöttünk állógálók jól kinevettek, hallván a történeteket, és felvilágosítottak, tanuljuk meg, itt ez a köszöntés járja. Meg is jegyeztük egy életre: Jó szerencsét!

Híd- és vízépítéstan vizsga

Többszöri pengeváltás után érezni a levegőben a vizsga végének közeledtét. Elhangzik a kérdés:

– Kell-e burkolni szabályozáskor a sziklás, köves mederfeneket a vízesés alatt.

– Nem – vágtam rá gondolkodás nélkül –, hiszen a lezuhanó víz nem tudja kivájni a medret.

Jön a következő kérdés:

– Ismeri a latin közmondást? Gutta cavat lapidem...

– Non vi sed saepe cadendo – folytatom én.

– Latinból jeles, a vizsga csak jó.

De azt máig se tudom, kell-e burkolni vagy se?

1944. március 19-én a német csapatok megszállták a várost. Másnap az ifjúsági kör közgyűlésre hívott össze mindenkit az új épület nagy előadótermébe. A terem zsúfolásig megtelt. Az elnökséggel együtt megjelent Modrovich professzor úr is, mint a Kör tanárelnöke. Megállt a katedrán. Apró termete idegesen izeg-mozog. Reszkető hangon megszólal. Meglepődve halljuk, hogy tegez bennünket. Ismerteti a történeteket és szinte könyörög:

– Fiúk! Arra kérlek benneteket, ne csináljatok semmi számságot. Ne akadályozzatok semmiben őket. Ezek nem ismernek tréfát. Halálosan megtorolnak mindent. Nekem minden magyar ifjú élete drága. Rátok még szüksége van a magyar hazának az ország újjáépítésében...

Azután elakad a hangja a megilletődéstől, az izgalomtól...

Néma csendben széledünk szét. Nekem is borsózott a hátam. Akkor már ott lapult a kamarában a „Bautesammestelle” feliratú útjelző tábla, ami azt jelenti: Zsákmánygyűjtő állomás. Ezek után dehogy pályáztam én újabb zsákmányra.

A firmák figyelmeztettek, hogy nem szereti Modró, ha az erdészeti szállítóberendezések vizsgát utolsónak hagyják. Azt hittem, ez csak olyan mende-monda. Ez volt-e az oka vagy sem, kétszer egymás után kirúgott, pedig már minden vizsgám megvolt a záradékoláshoz. Azt mondta, tanuljak még egy kicsit. Így lecsúsztam az 1945. évi szigorlati lehetőségről. El kellett mennem dolgozni.

Nyolc hónapig voltam távol Soprontól, míg összeszedtem annyi tartalmat, ami a végzésig elegendőnek látszott. Távollétemben unalmas óráimban bőven akadt időm, hogy a jegyzetet lapozgassam. Jelentkeztem vizsgára. Régi ismerőseként fogadott. Úgy másfél órai faggatás után megkaptam a felmentő kérdést: – Megelégszik az elégséggel? – Gyorsan rávágtam az igent. Erre kajánul elmosolyogta magát és közölte velem: – Maga megérdemli a jót. Be is írta mindjárt. Láta az elképedést az ábrázatomon, hozzáfűzte hát a magyarázatot. – Az elégségest már legutóbb is megadhattam volna. De maga többre képes. Csak azt akartam, hogy becsületesen készüljön fel a vizsgára.

Körülbelül két hónappal később volt a szigorlat. Odatett az orrom elé egy papírlapot. A mindig használt puha, vastag ceruzájával felvázolt rá egy gátat, hozzá két nyilat, egyet oldalról, egyet felülről, és megkérdezte, mi a gát állékonyságának feltétele. Mondom a szte-

Június

Aki nem igyekszik
Arra csúf halál vár
Mert gyorsan dolgozik
Újból arat a nyár

Ilyen a természet
Hamar jött a meleg
Aminek meg kellett
Mára már megérett.

Feket István

reotip választ: – A gátra ható két erő eredőjének az alap belső egyharmadába kell esnie. Helyes –, mondja ő. Várom a következő kérdést. Rám néz és megszólal: – Na mire vár? Maga nálam nem régen vizsgázott, azóta biztosan nem felejtette el a tanultakat.

Aznap délután, mivel abban a tanévben újra ő volt a dékán, az eredményhirdetésekor szívélyesen gratulált, mint újdonsült kollégának.

Matézis

Az első félév anyagából simán levizsgáztam jóra. A második félévi vizsgám elég döcögösen ment. Vagy háromnegyed óra múltán megajánlotta Walek professzor úr az elégséget. Akkor még az indexemben csak ennél jobb jegyeim voltak. Balga módon megkockáztattam, hogy szeretnék jót kapni. Mondta erre, soroljam fel a gömbháromszög geometriai kép-

leteket. Valami megmagyarázhatatlan szorongó érzés fogott el. Elkezdtem, azonban belezavarodtam, leblokkoltam. Simán kirúgott, hozzátette, hogy ő ezt mentőkérdésnek szokta feladni.

Az uv-n alaposan kikérdezett az egész anyagból. Volt, ami jól ment, volt, ami kevésbé. Erre megjegyezte, hogy a matematikában minden tétel egyformán fontos. És megadta a jót. Akkor tanultam meg, hogy egy ici-pici egység annyit ér, mint egy feles.

Aztán a szigorlaton kérdés nélkül is megkaptam a jót.

Kémia 1.

Vági Pistától kimondottan féltem. Anyi rémmesét terjesztettek róla, hogy reszketve mentem el vizsgázni hozzá. A cseppetesen személyesen nyitott ajtót. Feltornyosult előttem hatalmas alakja. Rámripakodott öblös hangján: –

Mágá mit ákár? – Vizsgázni jöttem – rebegtem elhaló hangon, de már fordultam volna vissza. Erre már szelídebb hangon odaszólt: – Ná, gyűjön. Ne féljen, nem hárápom le az orrát!

A tanszék teljesen kihalt volt. Még Pinter úr sem volt bent. Odaállított a tábla elé, feldiktált néhány képletet és rámszólt: – Ná, csinálja. És otthagyt, eltűnt a labor mélyében. Levezettem a megoldást és vártam. Az idő csigalassúsággal vándorolt. Talán fél óra múlva előbukkant. Rámmeredt és kérde: – Mágá mit csinál itt? – mondom, vizsgázom, professzor úr. – Újra rámcodálkozik és mondja: – Já, Ná, rendben. – Veszi az indexet, beírja a jegyem. Aztán vigyorogva hozzáfűzi: – Ná, gyi megmondám, nem kell tüllem félni!

Többé nem is volt gondom vele, simán vettem nála az akadályokat.

Dr. Sztracha János
bányamérnök

Hihetetlen, de igaz történetek

Akkor, amidőn az erdészet csillaga fényesen világított és Magyarország visszaszerezte Kárpátalját, kerültem Bustyaházára m. kir. segéderdőmérnökként. Ott találtam meg életem párját, akivel már közel hatvan évet töltünk együtt. Miután három gyermekünk a családi fészekből kirepült, és szolgálatom utolsó évtizedét Pécsen töltöttem, Feleségemmel együtt itt morzsolgatjuk öreg napjainkat.

Visszatérve Bustyaházára, ahol egy nem mindennapi erdészfialtság munkálkodott és minden szombaton az Erdészeti Kaszinóban jöttek össze, igazi erdészbarátság alakult ki: *Bakkay László, Madas András, Neuwirth János, ifj. Radó Gábor, Riedl Gyula, Szederjei Ákos, Tusó Ferenc* társaságában. Ettől a jó társaságtól kellett elválnunk, mert alig, hogy feleségemmel összekerültünk, apósomat, *Partos Gyulát* erdőigazgatónak kinevezték, ami akkor azt jelentette, hogy közeli rokonok egymástól függő viszonyban egy helyen nem szolgálhattak, 1941-ben „karácsonyi ajándékként” megkaptam áthelyezésemet az ungvári m. kir. Erdőigazgatóság csontos erdőhivatala vezetőjeként. Az erdőhivatal személyzetét három központi, öt erdészkerületvezető és két erdőőr alkotta. A három központi alkalmazott között a hivatalvezetőn és az irodai alerdészen kívül egy ruszin, de magyarul jól beszélő, 4 középiskolai osztályt végzett *Hrunyánszky János* ál-

lott írnokként alkalmazásban. Az ő feladata volt többek között az erdőhivatal munkásainak név szerinti nyilvántartása. Ez két okból volt szükséges, egyrészt a betegbiztosítás miatt, másrészt azért, mert az erdőhivatal – mint hadiüzem, az erdőgazdálkodás folyamatoságának biztosítása végett – alkalmazottai és munkásai a katonai szolgálat alól mentesítve voltak. Ezért, amidőn a munkások megkapták a katonai (SAS) behívót, azt behozták az erdőhivatalba, a munkaviszony igazolással, a hivatalvezető aláírásával és hivatali körbélyegzővel ellátva postafordultával kellett azt visszaküldeni. Minthogy a munkák ellenőrzése miatt gyakran több napig kellett távol maradnom, ez a behívók visszaküldésének csúsztatását idézte elő. Az emiatt kapott figyelmeztetés végett Hrunyánszky azt javasolta, ha megbírom benne, megtanulja aláírásomat, és lelkiismeretes becsületességgel végezné ezeknek a sürgős ügyeknek az elintézését. Igenlő válaszomra néhány nap múlva előttem leírta „aláírásomat”, amelyet az eredetitől talán még egy írásszakértő sem tudott volna egymástól megkülönböztetni. A fiatalember képességeit és jellemét jobban megismerve javasoltam neki, hogy szerezzen erdészképesítést és kedvcsinálónak *dr. Torday* „Erdészeti alapismeretek” könyvét adtam neki. 1944 januárjában az igazgató áthelyezett a szolgálat érdekében Derecsenybe, az év októberében

pedig Kárpátalja polgári kiűritésekor az anyaországba irányítottak bennünket, így Hrunyánszkyval a kapcsolat megszakadt.

Ezután csaknem harminc év telt el, amikor is 1970. év tavaszán a Mecseki Erdőgazdaságot a Főhatóság arról értesítette, hogy a Szovjetunióból érdeklődtek utánam, és a kijelölt napon a Mohácsi Farostlemezgyárban akarnak velem találkozni. Szűköltem egy kicsit, mert sejtelmem sem volt a megkeresés okáról, arra gondoltam, hogy a kárpátaljai működéssel kapcsolatban ellenem tett feljelentés miatt akarnak kihallgatni. A megadott napon megjelentem Mohácson, *Fáy* főmérnök sem tudta, hogy kik jönnek a gyár megtekintésére.

A küldöttség érkezését a portás telefonon jelezve vonultunk le a fogadásukra. Az autóból kiszállt középkorú férfi egyenesen felém tartott, átölelt és kifejezte örömét találkozásunknak. Elámulva ismertem fel benne a csontos írnokot, és csodálkozva kérdeztem: „János, hogy kerül maga ide?” Válasza megdöbbenett, mikor mondta: „Én vagyok Ukrajna erdészeti és faipari minisztere és ezt magának is köszönhetem, mert maga bírt rá, hogy erdész legyek.” Ezt követte a szokásos kézrázás és a válasz: „Gratulálok miniszter elvtárs.” Erre ő: „Én magának csak János maradok, semmi miniszter elvtárs.”

Ezután került sor a gyár megtekintésére, ami közben Hrunyánszky inkább

velem társalgott, mesélt Csontosról, és hogy segíteni tudja az ottaniakat. Említettem, hogy a nyugalomba vonuló csontos munkások részére gyakran adok igazolást az ott töltött munkaidőjükről, amikor erre megkeresnek. A látogatás tapasztalatait inkább a kísérők jegyezték. A megbeszélés végén Hrunyánszky két egyforma nagyságú papírost kért azzal, hogy mindketten az én aláírásomat írjuk, mert ő még nem fejejtette el. Igaza volt, a két aláírást nem lehetett egymástól megkülönböztetni. A küldöttség magyar kísérője *Desseuffy Imre* volt.

Csotoshoz még egy szakmai emlék köt. A hivatal mintegy 100 000 ürméter vetemekben tárolt tűzifával és még 10 hektárnyi fel nem dolgozott széldöntéssel vettem át. A gyökerestől kifordított bükkfák gyökereinek egy része még kapcsolatban maradt a talajjal, így a fák gyors minőségi romlásáról, fülledésétől tartani nem kellett. Annál inkább a vetemekben csúsztatás útján felhalmozott tűzifánál. Minthogy az állomási rakodóra a szállítás szekérfuvarral csak vontatottan haladt, *Wappel* kerületvezető erdésszel megtárgyaltuk, hogy a 8 km-es távolságról – a völgyben folyó patak vizének felhasználásával – víziúszató építésével kell az anyag „elszállítását” biztosítani, és utasítást kapott hozzáértő munkások beszerzésére. A munkára engedély és pénz is kellett. Felügyeleti tiszttem ennek megvalósításához – a költségek nagysá-

gára való tekintettel – nem járult hozzá, ezért *Radó Gábor* erdőigazgató, aki gyakran járt inspicálni, a legközelebbi ellenőrzése alkalmával a helyszínen győződhetett meg az intézkedés sürgősségéről. Az erre a célra általam kért 20 000 (húszezer) pengőre és a tervezett munkára ígent mondott azzal, hogy egy hónap múlva jelentenem kell az úszató működését. Ez megtörtént, és jelenthettem a napi 400 ürméter fának rakodói sarangolását is. Nem kellett műszaki tervdokumentáció, csak az, hogy a munkánál gyakran végezzek ellenőrzést. Egy folyóméter víziúszatói faanyag előkészítése, a szükséges szigetelő anyag (vastag madzag) stb. beszerzése, a munkabér összesen 2 pengő 50 fillérre kalkulált. A végelszámolás összege 18 500 pengő körüli összeg volt.

Hogy az erdészetnek abban az időben mekkora volt a tekintélye, az a sós-laki kerület vezetőjének, *Király Lajosnak* az esetével jellemezhető. Előzetesen meg kell jegyeznem, hogy Király a kerületében példás rendet, munkásainál fegyelmet tartott. A fatolvajok rettegtek tőle, mert azokat rendszerint elkapta. Az utóbbi eset is ezzel kapcsolatos. Az egyik nap a déli órákban Király Lajos felesége azzal a hírrel rohant be az erdőhivatalba, hogy férjét a csendőrök elfogták és Ungvárra kísérték. Ennek az volt az oka, hogy egy ruszin parasztot falopáson tetten ért, aki az ilyenkor szokásos felhívásnak nem tett ele-

get, sőt az erdésszel agresszíven lépett fel, aminek következtében Király az illetőt helyben hagyta (felpofozta). A „megbántott” ember Királyt a csendőrségen feljelentette, és a pár hónappal előbb odahelyezett csendőr a feljelentő állítását elfogadva Királyt Ungvárra bekísérte. A hírre azonnal felhívtam Radó igazgatónkat, jelentettem az esetet, és felháborodásomban azt a kijelentést is tettem, hogy a csendőrséget úgy látszik, felhígtatták és nem a rendre vigyázókat segítik. Az igazgatóm azonnal felhívta a kárpátaljai csendőrség főparancsnokát, akit jól ismert, akinek elmondta az esetet, és a csendőrséggel kapcsolatos kijelentésemet. Az eredmény az volt, hogy Király estére már hazaért, és a védkerület így nem maradt gazdátlanul. Az ügynek azonban folytatása is lett. Pár napra rá megjelent az erdőhivatalnál az általam már ismert csendőrszázados azzal, hogy eljárást indítanak ellenem a csendőrség megrágalmazása miatt, hacsak nem vonom vissza az igazgatónak tett véleményemet. Ezt nyilván megtettem, de a századosnak tudomására hoztam, hogy az oda helyezett csendőrrel nem sok jót hallottam, a magyarokkal nem nagyon szimpatizált, és az előfordult eset miatt aggódom, ha továbbra is minden így maradna. Néhány hét múlva Király jelentette, hogy a csendőr már nem teljesít Sólakon szolgálatot.

Dr. Kollwenz Ödön

Veréb Béla (1923–2007)

Emődön született. Fiatalon megözvegyült édesanyja három gyermeket nevelt. Gyermek- és ifjúkora is ide, a Bükk hegység lábához kötődött.

Polgári iskolába Miskolcra járt. Majd jött a II. világháború, ami őt is a harcra kényszerítette. Leventeként Németországba vitték, majd rövid idejű francia hadifogság következett.

Hazatérése után a borsodgészti községháza hivatalnok volt. Sopronban, az Erdészeti Technikumban sajátította el az erdészszakmát, ami életre szólóan a hivatása lett. Oklevelét 1948. májusában vette át, majd munkába állt a Mállerd miskolci erdőgazdaságának mocsolyástelepi erdőgazdálkodásánál, ahol irodavezetőként dolgozott.

E nehéz, háború utáni időszakban az erdőgazdálkodás fő feladata a lakosság tűzifa-ellátása, a szénbányák számára a bányafa biztosítása és az újjáépítés faanyagának kitermelése és feldolgozása volt.

1950-ben került a Sátoraljaúj helyi Erdőgazdasági Nemzeti Vállalathoz, majd ennek jogutódjához, a Zempléni hegységi Állami Erdőgazdasághoz, ahol anyagforgalmi és erdőhasználati előadóként dolgozott, majd az erdészet fahasználati műszaki vezetője volt 1955-től

1968-ig. 2 évig együtt dolgoztunk vele, itt ismerhettük meg kiváló emberi és szakmai kvalitását. Precíz, korrekt ember volt. A munka minősége volt számára a döntő, az alapján bírálta el a kerületvezetőket is. Ezt a munkastílust folytatta erdőfelügyelői munkakörében is, ahová 1968 áprilisában került. Ez a munkakör lett azután pályafutásának leghosszabb, szakmai, tapasztalatokban és eredményekben leggazdagabb szakasza. 24 éven át szolgálta itt szakmáját.

A volt Hutavölgyi Erdészethél és a környezetében lévő szakszövetkezeti erdőgazdálkodók között sok fiatal erdész dolgozott. Béla bácsi szármayi alá vette őket, segítséget és tanácsokat adott. Az erdőgazdálkodásban addig felhalmozott magas szintű szakmai ismereteit kamatoztatva az egyik legeredményesebben dolgozó erdészkollektíva szellemi irányítója lett. Nemcsak a szakmai munkák felügyelője volt, hanem a kerületvezetők lelki támasza is. Közvetlen kapcsolat tartott az erdészekkel, azok családtagjaival, s ahol tudott, önzetlenül segített a családi gondok megoldásában is. Nyílt, őszinte, egyenes, derék EMBER volt a szó igaz értelmében.

Szilárd alapelve: minden megoldható, csak akarat kérdése.

„Egy idős, tapasztalt szakembernek a fiatal becsapni bűn és elítélendő magatartás” – idézte

szavait nyugdíjba vonulásának alkalmával egy kerületvezető erdész.

Felügyelői tevékenysége időszakában a Hutavölgyi Erdészet területén évente 18–20 ezer bruttó m³ fakitermelést és 45–50 ha erdő-sítést végeztek.

Szakmai irányítói tevékenysége eredményeként valósult meg a Regéc dorgói, Háromhuta pinkúti és Barlang-oldal elegyetlen lütfenyveseinek lecserélése, lombeleges (bükk és vörösfenyő) állományokra, közel 500 hektáros területen.

Kiemelten támogatta a helyi csemetekertek működtetését (L, Jf, Df, Vf), a mesterséges felújítások időbeni végrehajtásához.

Széles látókörű, nagy tiszteletnek és megbecsülésnek örvendő kollégát vesztettünk el személyében. Vitapartnereit közérthető szavakkal és érvekkel győzte meg szakmai kérdésekben.

A szakmai rendezvényeken büszkén viselte több évtizedes erdész egyenruháját, ezzel is hangsúlyozva szakmaszeretetét, hovatartozását, erdész kollégái és felettesei tiszteletét.

Egyszerű, közvetlen ember volt, aki legtöbbször „csak” adott másoknak.

Halála, távozása nagyon fájó úrt hagyott maga után.

Nyugodj békében Béla Bátyánk!

Fehér István és dr. Lenár György
volt munkatársai

Vendégelőadó a szenioroknál

„a szolgálatban nem lehetnek jogok,
kötelezettségek nélkül!!!”
(N. Sárközi.)

Dr. S. Nagy László elnök üdvözölte a megjelenteket, Gyulai Ivánt, a miskolci Ökológiai Intézet igazgatóját az ülésre választott téma előadóját, megköszönve, hogy elfogadta a felkérést. Előljáróban vázolta az aktuális éghajlatváltozás téma időszerűségét és azokat az előzményeket, amelyek szükségszerűvé tették a szakunkat is érintő kérdés új szemléletű elemzését. Az előadónk olyan elismert szakértő, aki igen sokrétű információ és szakanyag szintetizálásával adta/adja közre vizsgálati eredményeit, állásfoglalását.

„Az éghajlatváltozás kihívásaiban az erdő szerepe.” c. téma kapcsán számítógépes prezentáció közvetítésével elhangzottakból a következő lényegesebb gondolatok érdemesültek rögzítésre.

Az előadó globálisan és már lokálisan is érzékelhető változások összefüggő hatásait, következményeit holisztikus szemléletben vázolta. Ráirányította a figyelmet, hogy a környezeti hatások jelentéktelennek tűnő részeivel legtöbbször kevésbé számolunk. A részhatások tartóssága halmozódásával egyszerre válnak a jelenségek kritikussá, mint pl. az üvegházhatású gázok (CO₂, metán stb.) dúsulásának a következményei. Ma már a globális tér is kezd betelni a különböző helyekből kiváló szétosztott hulladékokkal stb..

Vitathatatlan, hogy a fejlődéshez kellenek az új erőforrások, olyanok is, amelyeket eddig kihasználatlanul hagytunk. A nemzetközi folyamatokat tekintve viszont kiemelt kérdéssé vált a biológiai sokféleség megőrzése, az üvegházhatású gázok csökkentésének szabályozása is. A tengeri élőlények pusztulásával mind a tengeri, mind más nagy szénelnyelő kapacitások telítődnek. Ha csökkennek a nagy elnyelők, akkor halmozódnak a légkörben az üvegházhatású gázok, hozzájárulva az átlaghőmérséklet növekedéséhez. A nagy rendszerek eltérő változásai, összefüggései megnehezítik a prognosztizálást. Az elszabadított folyamatok pedig láncreakcióban jelentkeznek, beindítva egy másik reakciót.

A megváltozó anyagelosztás új ökológiai (szerkezet, működés stb.) viszonyokat hoz létre. A produkció fokozá-

sához a geológiai „raktárból” hozunk fel – a limitációk miatt – kompenzáló anyagokat, fokozva a további reakciókat. Az ember most azt kívánja bebizonyítani, hogy egyre nagyobb produkciójú rendszereket lehet kicsikarni a természetől anélkül, hogy cserébe bármit is feláldoznánk. A produkció megnövekedése olyan környezeti terheket hagy maga után, amely figyelmen kívül hagyta a rendszerek eltartó- és tűrőképességét.

Az elvi összefüggések vázolója során kitért a biomasszában belüli a fás szárú növények energetikai szerepére, a faapríték-tüzelés ellentmondásaira, felsorolva energetikai előnyeit, vázolja a fenntarthatóságra, termőhelyre gyakorolt pozitív és negatív hatásait. A fa energetikai célú felhasználásának társadalmi hatási is ellentmondásosak, mert externális vonatkozásai árnyaltan ismeretesek. Az erdeinkkel való tartamos gazdálkodást az „új” fahasznosítás nem fenyegetné, hiszen azokban tervszerű, s felügyelt gazdálkodás folyik. Kérdéses azonban, hogy a létszámában fogyatkozó közös szakigazgatásba integrált Erdészeti Szolgálat képes lesz-e megnövekvő szerepének eleget tenni.

Igen szemléletesen érzékeltette a biodizel, („zöld dízel”) üzemanyagok kockázatos hatásait. Pl. a kipufogógázok nitrogén-oxid tartalmának a dízelolajokhoz viszonyított növekedését. A számos összefüggés kapcsán utalt a kételyekre, és arra, hogy ismereteink sok tekintetben még kezdetlegesek. Sokszor inkább a vágyakat tükrözik, mint a valóságot. Kitért a kockázatos, kritikus kérdéseken belül arra, hogy a biomassa-felhasználási törekvések legátadhatóbb pontja a terület adta lehetőségek beszűkülése, majd szűkössége. Ugyanis a környezetbarát üzemanyagokra való átálláshoz négy és félszer több földre lenne szükség, az élelmiszer előállításán felül. A területi korlátok Magyarországon is fennállnak, hiszen az élelmiszer-termelés elővonná el a termőföldet fokozva a kockázatokat.

A természetvédelmi és ökológiai szempontok között érzékeltette a biokémiai ciklusok hatását, a talajon belüli energia és szén „körforgalmának” alakulását, hatását az üvegházhatású gázok mérlege vonatkozásában. Utalt arra, hogy a talaj csak részben képes mobilizálni a tárolt szenet, hiszen a talajban a növekvő szén-dioxid-koncentráció maga is limitáló tényező, mert gátol-

ja a víz, kálium, nitrogén-foszfor, kalcium és a magnézium felvételét.

Összegzésül nehéz a tömör lényeget rögzíteni. Azonban kifejezésre juttatta, hogy az ember okoskodása mindenképpen megtöri az ökológiai rendszerek önszabályozó mechanizmusát. A produkció fokozása az emberiség által csak újabb, a biokémiai ciklus által nem hasznosított energiák bevitelével lehetséges akkor, amennyiben ezt a „túlpörgetést” képes sérülésmentesen tolerálni az élő rendszer. Jó lenne belátni, hogy az energiafelhasználás csökkentésének alternatívája kétséges. A veszélyeket jelzik, hogy nincs elegendő terv és a természetes anyagok irányába nő a nyomás.

A bevezető gondolatok kapcsán kialakult véleménycserében részt vettek: dr. Szász T., dr. Erdős L., dr. Gbimesy L., dr. Varga B., Tokodi M. és dr. Sárosi Á. Összességében megállapításra került, hogy a rendezvényen olyan ismeretekről, összefüggésekről, környezeti kockázatokról tájékozódhattunk, amelyek a szakunkat és életünket érintik, amelyekre érdemes nagyobb figyelmet fordítani.

Az elnök a szeniorok nevében egyetemi kiadványunk kötetének átnyújtásával megköszönte az értékes és sok ismeretet nyújtó előadást, mivel az erdővel összefüggően is igen értékes új gondolatokat vonultatott fel az előadó. Köszönet érte!

A következőkben a szeniorok megvitatták a kitüntetésre előterjesztett javaslatokat; *Rakonczay Zoltán* tiszteleti tagságát, illetve *dr. Marjai Zoltánné* Bedő-díjra történő elnöki ajánlást a szeniorok egyhanguan támogatták. Más tárgy nem lévén az elnök az ülést beárta.

Dr. S. Nagy László.
elnök

Honlapjaink:

www.oec.hu

www.erdeszetilapok.hu

www.forestpress.hu

www.allamerdo.hu

www.erdo.hu

Elhúzódó akácvirágzás a Nyírségben

„Akác út” – nem őshonos ugyan az akác Magyarországon, de az alföldi ember viszonyát az fejezi ki leginkább a fajhoz, hogy még dalba is foglalták az errefelé meghatározónak számító növényt. Rég nem látott virágzásnak lehettek tanúi májusban az erdőjárók, hiszen a megszokott 3-5 nap helyett, majdnem két hétig pompáztak az akácfák, miközben a levegőt megtöltötte a félreismerhetetlen illat. A szakemberek szerint tízévente van példa hasonlóra, egy esztendővel például ezelőtt ebben az időszakban fagykár pusztított a térségben. A mestani jelenség elsősorban a – növények szempontjából – kiemelkedően jó tavaszi időjárásnak köszönhető: a fokozatos felmelegedést rendszeres esőzések kísérték – mondta *Kaknics Lajos*, a NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt. vezérigazgatója.

A több mint 59 ezer hektár állami területen gazdálkodó részvénytársaság életében meghatározónak számít az akác, hiszen Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyében a kezelt erdőségekben megközelíti a 45%-ot a fajok ará-

nya. Az akácból jelenleg több mint száz, exportra is kerülő terméktípus gyárt az erdőgazdaság, a térburkolattól kezdve a vízepítészeti célokra használt cölöpfeleségeken keresztül a méretes épületrönkökig. Megjelenik az akác például a közjóléti eszközök padjaiban, játékszereiben is. A tavaly átadott, Európában egyedülállónak számító nyírbátori gőzölő alkalmazásának köszönhetően pedig lehetővé vált az akáccal a keménylombú trópusi fajok kiváltása is.

Kaknics Lajos emlékeztetett, hogy az elhúzódó virágzás rendkívül kedvező a méhészek számára is. A két megye területén majdnem 200, az állami erdőkbe rendszeresen visszajáró méhésztartá-

nak számon: sokan közülük évről évre ugyanannak a területnek a használatára kérnek – és minimális területfoglalási díj megfizetése mellett kapnak – engedélyt az erdőgazdaságtól. Az erdészek minden esetben kitáblázzák a kaptárak elhelyezését, és a balesetek elkerülése miatt, még sorompókkal is elkerítik a kasok környékét; emellett pedig az őrzási feladatokat is ellátják.

Élénk szakmai érdeklődés Baktalórántházán

Soha nem tapasztalt érdeklődés mutatkozik a NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt. tevékenysége iránt: a tavaszi hónapokban csak a Baktalórántházi Erdészeti Zrt. több mint ezer jelenlegi és leendő szakember tanulmányozta az itt folyó munkát. A napokban a Nyugat-magyarországi Egyetem 40 végzős erdőmérnök-hallgatója vendégeskedett Baktalórántházán, ugyanekkora volt a közép-dunántúli VADEX Mezőföldi Zrt. küldöttsége. A már hagyományosnak számító, „Akác a Nyírség aránya” konferenciát több mint száz szakmabeli tisztelte meg jelenlétével, de spanyol, francia és holland érdeklődők is bejárták a térséget. *Bíró Imre*, a Baktalórántházi Erdészeti Zrt. vezetője szerint korábban jellemzően a hegy- és dombvidéki erdőgazdálkodás került előtérbe, de most a szakszerű akáctermelésen túl beérni látszik az itt folyó piacutatósi – illetve piacépítési munka is. Elmondása szerint mindig igyekeznek a szakmai programokat az adott csoport érdeklődési köréhez igazítani: a leendő erdőmérnökök például az akácgazdálkodáson túl bepillantást nyertek a termékfeldolgozásba, valamint az erdészeti közjóléti tevékenységébe is.

Kép és szöveg: **Vereb István**

A magyar akácméz ízlik a trópusi lepkéknek

A lepkék egyedfejlődésének különböző szakaszaira különböző táplálkozás jellemző. A lárváállapotú lepkék, amelyeket hernyónak nevezünk, levelekkel táplálkoznak, hiszen hernyókorban a testet felépítő tápanyagok a legfontosabbak az állat szervezete számára. A Fővárosi Állat- és Növénykert június közepén ismét megnyitott Lepkekertjében látható fajok között akadnak olyanok, melyeknek hernyói golgotavirág-félék, banánnövények leveleivel, illetve csalánlevéllel táplálkoznak.

A kifejlett lepkék teste már nem fejlődik, viszont sokat repülnek, ezért energiában gazdag táplálékra van szükségük. Ennek megfelelően édes gyümölcsök nedvét és a számukra kikevert nektárt szívogatják jellegzetes szájszervükkel. A nektárt az állatkert szakemberei speciális kolibrítápszer, meleg víz és jóféle magyar akácméz keverékéből állítják elő.

Ismeretlen békafaj

Eddig ismeretlen békafajra bukkantak német kutatók Madagaszkáron. A *Tsingymamitis antitra* tudományos nevet kapott béka egy barlangokban gazdag, aszályos vidéken él, és nem hasonlít a szigeten eddig ismert 232 békafaj egyikére sem. Úgy vélik, hogy olyan ősrégi fajról van szó, amely egy csaknem kizárólag Madagaszkáron található béka legrégebbi csoportját képviseli. Kérdés, meddig tud fennmaradni a most felfedezett békafaj, mivel Madagaszkáron nemcsak az esőerdőket, hanem a száraz vidékeken lévő erdőket is irtják.

(Élet és Tudomány)

Az egyetem főépületének lát képe a '20-as években, és egy oklevél 1956-ból

Erdőmérnöki Főiskola
29. szám

Erdőmérnöki OKLEVÉL

Az Erdőmérnöki Főiskola tanúsítja, hogy Wisnovszky Károly
aki 1928. évben március hó 28. napján Lugos városban (községben)
Krausó-Körény megyében Románia országban született, az 1947/48. tanévtől
az 1955/56. tanévig terjedő időben erdőmérnöki tanulmányi kötelezettségeinek
kitűnő eredménnyel eleget tett. Ennek bizonyságául nevezett
okleveles erdőmérnöknek

nyilvánítjuk és részére ezt az oklevelet a Főiskola pecsétjével, valamint sajátkezű aláírásunkkal ellátva kiállítottuk.
Sopronban, 1956. évi október hó 4 napján.

Kunbácsi
igazgató.

Zöld utat adunk az ápolott kerthez

5 A kulccsal indítható VIKING benzines fűnyírók között biztosan megtalálja az igényeinek leginkább megfelelőt. Az 5-ös sorozat modelljei könnyen indíthatók az önindítóval vagy a ReadyStart rendszerrel. Sebességük a kezelőszerven található karral fokozat nélkül állítható. A vágási magasság beállítása vagy a fűgyűjtő kosár ürítése rendkívül egyszerű.

ANDREAS STIHL KFT., 2051 Biatorbágy-Budapark, Paul Hartmann u. 4.
Telefon: (06-23) 418-054 · Fax: (06-23) 418-106
www.stihl.hu · E-mail: info@stihl.hu

VIKING®